

A SARKADI CSATÁRY CSALÁD IRATAI

– Seres István –

A sarkadi hajdúk történetének méltán első nagyhírű összefoglalója a városhoz szoros szállal kötődő Márki Sándor volt, aki 1877-ben, alig 23 esztendősen, önálló monográfiával kedveskedett szeretett lakóhelyének.¹ Sarkad történetével és néprajzával a későbbiekben is foglalkozott (elsősorban a bihari lapokban megjelent cikkeiben, tárcáiban), majd fél évszázaddal később, 1924-ben pedig, a *Hadtörténelmi Közlemények* hasábjain ismét összefoglalta eredményeit a „Sarkadi hajdúk” című tanulmányában.² Márki kutatásai és megállapítási olyannyira alapvetőknek bizonyultak, hogy az azóta eltelt időszak történészei rendre csak az ő munkáit vették alapul, újabb források feltárására, bevonására pedig csak elvétve került sor. Az elmúlt évtizedekben több kiváló hajdúkutató is megemlékezett Sarkadról, így a közös-köz-bihari hajdúság első összefoglalója, Dankó Imre, aki kismonográfiája mellett önálló tanulmányokat is szentelt a sarkadi vár történetének,³ és többek között ő írta a hajdúkorra vonatkozó fejezetet a város történetének modern összefoglalásában.⁴ Dankó Imre mellett még Nyakas Miklós munkásságát kell kiemelnünk, aki több ponton is módosítani tudta a sarkadi hajdúkkal kapcsolatos korábbi ismereteinket.⁵

A sarkadi vár Nagyvárad előretolt állomásaként kiemelt hadászati szerepet játszott a tizenötéves háborútól kezdve egészen a Rákóczi-szabadságharcot lezáró szatmári békekötésig. A sarkadiak katonai szolgálatának elismeréseként a mezővárost I. Rákóczi György hajdúvárosi ranggal ruházta fel, de emellett az erdélyi fejedelmek és a Habsburg-házból való uralkodók számos itteni várkatonának és azok családjának is adományoztak egyéni nemességet. Többek között ekkor lettek megnesemesítve a Bakos, Balogh, Erdélyi, Gyulay, Illyés, Kis Balázs, Morra, Nagy, Nemes, Nyilas, Pap, Puskár, Rácz, Simon, Szabó, Szathmáry, Szűcs és Tarsoly családok, de meg kell jegyeznünk, hogy egyes hasonló nevű családok, mint pl. a Nagy, Pap, Szabó és Szathmáry, tagjai közül többen egymástól függetlenül is kaptak nemességet.⁶ Jellemző ugyanakkor, hogy a nemességben részesülő katonák egy részét

¹ MÁRKI 1877.

² MÁRKI 1924.

³ DANKÓ 1959; DANKÓ 1967.

⁴ DANKÓ é. n.

⁵ NAGY-NYAKAS 2001; NYAKAS 2005; NYAKAS 2006.

⁶ Az itteni számos, nemességet kapott Szabó családból származnak pl. a Megyeriek jogán Sarkadon birtokos Bende Szabók és a 18. század második felében Békésre került Zsíri Szabók is.

csak a katonai szolgálat kötötte Sarkadhoz, egyébként más helységekből származtak. A szomszédos Dobozi birtokló Veress Márton kapitánysága alatt pl. számos ottani lakos lett sarkadi várkatona, akik később nemességet kaptak,⁷ egyes sarkadi származású katonák pedig a nagyváradi helyőrség tagjaiként részesültek hasonló fejedelmi elismerésben. Ugyanakkor Sarkadhoz még több olyan nemesi család is kötődik (Fejér, Kerekes, Lugosi), akik helyi és környékbeli birtokosokként szerepeltek a város 1660 előtti életében. Ők többnyire fejedelmi birtokadományaik révén kerültek Sarkadra. Külön kell szólnunk a város legrégebbi birtokos nemes családjáról, a Leelőssyekről, akik bizonyítottan már az Árpád-korban is a térségben éltek.

Feltétlenül el kell mondanunk, hogy az eredeti sarkadi nemescsaládok közül többen még a vár pusztulása, ill. Nagyvárad török kézre kerülése idején elhagyták a vidéket, s a későbbiekben már nem kerültek kapcsolatba Sarkaddal. A városból elkerült, és új lakóhelyén gyakran fontos társadalmi, politikai szerepet betöltő sarkadi nemes családok közül kerültek ki a „Sarkadi” előnévvel híressé vált családok, mint pl. a Sarkadi Nagy, Sarkadi Szabó, valamint a Sarkadi Csatáry.⁸ Közülük, talán mondanunk sem kell, legnagyobb érdeklődésre az utóbbi számíthat, mivel a 17. század folyamán a család két tagja is betöltötte a sarkadi kapitányi tisztséget.

A fentiek alapján logikusnak tűnik, hogy a sarkadi hajdúk, és ezzel együtt természetesen Sarkad város történetéhez éppen a helyi (birtokos) nemes családok iratai, irattárai képezhetnének elsősorú kútfőket. Nem is kell messzire mennünk, Márki Sándor pl. nemcsak hogy eredetiben kutathatta a városban, ill. a Bihar vármegyében egyaránt fontos közéleti és politikai szerepet betöltő Leelőssy család levelesládáját, hanem a Leelőssyek több mint száz tételből álló iratanyagából került ki a monográfiája összeállításához felhasznált eredeti iratok zöme! Jó 135–140 évvel a kiváló történettudós kutatásai után azonban már sokkal, de sokkal nehezebb a kutató dolga: a Leelőssy-iratok hollétéről még a ma élő leszármazottak sem tudnak, az országos és regionális levéltárakban töredékesen fellelhető sarkadi vonatkozású családi fondok iratai pedig többnyire a Rákóczi-szabadságharc utáni esztendőkből kezdődnek, s csak elvétve találhatunk olyan oklevelet vagy oklevélmásolatot, ami a város hajdúkorában íródott.

Ezért el lehet képzelni a meglepődésünket, amikor a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban a Bihar vármegyei nemességigazolási perek családonként rendezett anyagában beletekintettünk a Csatáry család aktájába. A kutatók által mindeddig sehol sem idézett iratanyag egy Máramaros és Ugocsa vármegyébe szakadt debreceni testvérpárnak, Csatáry István máramarosszigeti mérnöknek és Csatáry Gábor halmi

⁷ A dobozi Megyery család egyes tagjai sarkadi várkatonaként lettek ottani birtokosok, a Bethlen által megnevesített, Sarkadon katonáskodó Kis Balázs család tagjai pedig később dobozi közbirtokosokként.

⁸ A Sarkadon és annak környékén kiemelt szerepet játszó Leelőssy család már jóval korábban itt élt, a 18–19. században kúriával és jelentős helyi birtokkal rendelkező nemescsaládok – Csuták, Garák, Márkik (Márky), Szappanosok – pedig a Rákóczi-szabadságharc körüli időszakban, a Kerekes család örököseiként kerültek a hajdúvárosba.

postamesternek, valamint az előző (István) fiának, Csatáry József kir. szolgabíró-nak az 1823-ban s az azt követő években lezajlott nemességigazolási vizsgálatának iratanyagát tartalmazza. A Sarkadtól meglehetősen távol élő férfiúk ugyanis a város történetében oly kiváló szerepet játszó két Csatáry János egyenes ági leszármazottai voltak, ennek tudatában kérték Bihar vármegyétől régi nemességük elismertetését! A család korábban sem volt ismeretlen a kutatók előtt, bár elsősorban az irodalom-történeti összefoglalásokban olvashattunk róluk. A Sarkadi Csatáryak közül ugyanis ketten is bekerültek a magyar irodalomtörténeti összefoglalásokba. Sarkadi Csatáry Ferenc arról nevezetes, hogy német nyelvből lefordította, és 1793-ban, Bécsben megjelentette XVI. Lajos francia király életrajzát, forrásainkban azonban nem fordul elő, így egyelőre a családfán elfoglalt helyét sem tudjuk megállapítani.⁹ Az író neve bekerült Szinnyei József „Magyar írók élete és munkái” című művébe, de a fenti kiadványon kívül ő sem tudott többet elárulni róla.¹⁰ Vele szemben viszont már jóval többet tudunk Sarkadi Csatáry (Tsatári) János debreceni városi tanácsos-ról (1730–1782), akinek életét első ízben Horányi Elek (1736–1809) piarista szerzetes foglalta össze a „Nova Memoria” című, Pesten, 1792-ben megjelent munkájában,¹¹ s ezt vette alapul Nagy Iván és Szinnyei József is. A debreceni születésű Csatáry a gimnázium elvégzése után Belgiumban és Szászországban tökéletesítette tudását, s végül Halléban végzett jogot. Hazatérését (1855) követően 27 esztendőn keresztül töltött be szülővárosában különböző hivatalokat. Még Halléban, 1749-ben megjelentette a „Magyarország históriájának rövid summája” című művét, írói munkássága azonban jóval nagyobb volt ennél; Szinnyei József összesen tizenhárom [!] kéziratban maradt magyar és latin nyelvű művét sorolja fel.¹² Vele kapcsolatban még érdemes megjegyeznünk, hogy Nagy Iván, majd az ő nyomán Márki Sándor is felvetette, hogy a sarkadi kapitányok családjából eredhetett.¹³

A család történetének debreceni vonatkozású fejezetét egyébként röviden, de annál alaposabban Herpay Gábor levéltáros foglalta össze 1925-ben. A tudós levéltáros ősrégi debreceni családként mutatta be a Csatáryakat, akik nemességét Bihar vármegye 1765-ben és 1823-ban is igazolta. Ezt követően a városi tanács 1822. február 23-án Csatáry József kir. táblabíró-nak adott bizonyágleveléből ismerteti annak Debrecenben hivatalt viselt felmenőit, és megemlíti, hogy az 1715. évi országos összeírás alapján Csatáry János Péterfi utcai lakos volt.¹⁴

Az 1823 telén megindított nemességbizonyítási eljárás aktája összesen 28 okmányt tartalmaz, melyek egy része a Sarkadon kapitányoskodó két Csatáry Jánoshoz és gyermekeikhez köthető. Az iratok jelentős része a vizsgálat idején készült másolat, viszonylag sok kipontozott résszel, és félreolvasott, elírt szavakkal, tar-

⁹ CSATÁRY 1793.

¹⁰ SZINNYEI 1893.

¹¹ HORÁNYI 1792. 707.

¹² SZINNYEI 1893.

¹³ NAGY 1858. 109; MÁRKI 1877. 132.

¹⁴ HERPAY 1925. 29.

talmuk azonban még így is számos eddig nem ismert, új adalékkal szolgál a sarkadi hajdúk történetéhez. A sarkadi vonatkozású iratokat ezért gondosan lemásoltuk, hogy beleilleszthessük a „Sarkadi hajdúk” című, munkálatban lévő monográfiánk segédleteként készülő okmánytárba. Nem sokkal ezután Török Péter történész azzal a hírrel keresett meg, hogy a Kolozsmonostori Konvent anyagában egy Sarkad történetével kapcsolatos iratanyagot talált, melyből néhány, általa fontosabbnak tartott okmányt le is másolt. A nagy izgalommal várt iratanyagról hamar kiderült, hogy az nem más, mint az általunk korábban már Debrecenben megtalált Csatóry-féle irategyüttes eredeti példányainak a töredéke.¹⁵ Az egész anyag áttekintésekor kiderült, hogy egy korábban sorszámmal ellátott, s legalább 19 tételből álló iratcsomó utolsó 14 iratát tartalmazza, melyek – jobb-rosszabb másolatban – egytől egyig megtalálhatóak a korábban általunk Debrecenben meglett aktában.

Az iratanyag ismertetése

Az első öt, 15 folio terjedelmű irat a vizsgálat anyagát képezi, a többi 23 (A, B, C, D, E, F, G, H, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, X, Y, Z betűkkel ellátott) okmány pedig a három Csatóry által becsatolt bizonyítékokkal azonos. Ez utóbbiak zöme a beadvánnyal egy időben készült másolat, melyek a család tulajdonában található eredetiekről készültek.

Az első öt iratból kiderül, hogy egyáltalán nem volt olyan könnyű egy nemességbizonyítás. A Csatóryak először 1723 decemberében fordultak kérelmükkel Bihar vármegye nemesi közgyűléséhez, és a december 30-án Rhédey Lajos Bihar vármegyei főispáni helytartóhoz beadott kérvény összesen 19 igazoló iratot tartalmazott (másolatban), amelyeket szerencsére a beadványban fel is soroltak. Ezek közül 14 teljesen megegyezik a Kolozsmonostori Konvent anyagával, a maradék öt csatolmány pedig az A, O, P, R és S betűkkel jelzett iratokkal azonos. Eszerint a beadvány ekkor még egyáltalán nem tartalmazta az U, X, Y és Z betűkkel jelölt iratokat, melyeket csak az elkövetkező években csatoltak az aktához. Véleményünk szerint a Kolozsmonostori Konvent anyagában található iratcsomó első öt, elveszett okmánya az A, O, P, R és S betűkkel jelölt irataival lehetett azonos. Az alábbi táblázat segítségével könnyen áttekinthetővé válik az iratok előfordulásának és felbukkanásának a folyamata (1. táblázat):

¹⁵ MOL F 17. KKOL, Cista comitatum, Bihar, Fasc. 3. Nr. 6–19.

A Sarkadi Csatáry család iratai

1. táblázat

A bihari akta	A 2. számú, 1723. december 30-i beadvány csatolmányai	A Kolozsmonostori Konvent anyaga
[1.]		
[2.]		
[3.]		
[4.]		
[5.]		
[6.] A	A	
[7.] B	B	Nr. 6.
[8.] C	C	Nr. 7.
[9.] D	D	Nr. 8.
[10.] E	E	Nr. 9.
[11.] F	F	Nr. 10.
[12.] G	G	Nr. 11.
[13.] H	H	Nr. 12.
[14.] J	J	Nr. 13.
[15.] K	K	Nr. 14.
[16.] L	L	Nr. 15.
[17.] M	M	Nr. 16.
[18.] N	N	Nr. 17.
[19.] O	O	
[20.] P	P	
[21.] Q	Q	Nr. 18.
[22.] R	R	
[23.] S	S	
[24.] T	T ¹⁶	Nr. 19.
[25.] U		
[26.] X		
[27.] Y		
[28.] Z		

Első körben Bige Márton vármegyei tiszti főügyész 1824. január 4-én elfogadta a benyújtott bizonyítékokat, de a törvény értelmében az egész eljárás jegyzőkönyvbe foglalt iratanyagát továbbítania kellett a Helytartótanácsához. A közgyűlési jegyzőkönyv kivonatából ugyanakkor kiderül, hogy a tiszti főügyész döntése értelmében a beadványhoz mellékelte igazoló iratokat eredetiben vagy legalább hiteles másolatban kellett a Helytartótanácsához továbbított aktához csatolni. Talán ez a magyarázata annak, hogy az eredeti 19 okmány végül, sok más esethez hasonlóan nem került vissza a folyamodókhoz!

¹⁶ Az „S” és a „T” a beadványban véletlenül fordítva szerepel – S. I.

A Budán, 1824. augusztus 3-án kiállított határozat szerint a Helytartótanácsnál két hiányosságot is találtak, s így nem került sor a nemességigazoló irat kiállítására. Részben azt hiányolták, hogy a benyújtott iratokból sem az nem derül ki, hogy a család nemessége bármikor elismertetett volna az uralkodó előtt, sem pedig az, hogy törvényes nemesi jószágukban élnek-e. A per 1824. szeptember 5-én kezdődött második felvonásában az időközben benyújtott újabb bizonyítékok ellenére sem találták úgy, hogy a kérvényezők pótolták volna a hiányosságokat. Egy évre rá viszont már úgy találták, hogy a beterjesztett iratok már nemcsak a nemesi jog kétségtelen megállapításához, hanem még az elvesztett családi birtokok visszaszerezéséhez is elegendőek, ezért 1825. szeptember 16-án döntés született arról, hogy újból fel kell terjeszteni a haditanácsnak. A végleges döntés azonban még így is csak 1826. november 21-én született meg.

A Csátáry leszármazottak nemességbizonyító eljárása végül is sikerrel végződött. A benyújtott genealógiák, tanúvallatási jegyzőkönyvek s nem utolsósorban a számos eredeti okmány, mind egyöntetűen bizonyították a folyamodóknak a Bihar vármegyében birtokos és Sarkadon kapitányságot viselő Csátáryaktól való közvetlen leszármazását. Hasonló vezetéknevű nemesek azonban ekkoriban másutt is éltek, így a 18–19. század fordulóján a Hajdúkerülethez tartozó Hajdúszoboszlón, a Békés vármegyei Békésen és Sarkadon [!] is számon tartották a Csátáryakat. Bihar vármegye nemességbizonyító iratai között, a Sarkadon birtokos Csuta és Márky családok iratait tartalmazó vaskos iratcsomóban található egy datálatlan irat, amelyben a sarkadi Nemes Hadnagyi Szék válaszolt a főszolgabírónak, aki a hozzájuk intézett levelében a városban élő kétséges nemesek összeírását kérte. A sarkadiak már ki is küldték a „kis hadnagy”-aikat, de csak Csátáry Mihály és a „Csuta Familia” jelent meg személyesen. A beszámolóból kiderül, hogy a Leelőssy és a Márky család a vármegye bizonyosságlevelét bírja kétségtelen nemességükről, s a sarkadi Nándory Sámuel is a „productus” nemesek közé tartozik. A „Tóth Familiának” már csak kevés híja van a bizonyosságlevel meggyerésére, a Csuta családnak a nemességbizonyító pere pedig most fog véget érni. Számunkra viszont az a legérdekesebb, hogy a fent megnevezett Csátári Mihály a nemes hadnagyi szék előtt „producálta 1ső Rákóczy Györgynek donatióját másolatba”!¹⁷ Véleményünk szerint ez utóbbi irat a Rákóczy által a sarkadiaknak adott nevezetes adománylevel másolatával volt azonos, amelyben valóban előfordul a Csátáry név, s számos esetet ismerünk, amikor egyes családok a benne található névsorban szereplő feltételezett vagy valós őseikre történő hivatkozással igyekeztek bizonyítani nemességüket. Csátáry Mihály és családja leghamarabb csak a 18. század második felében kerülhetett Sarkadra,¹⁸ a Sarkadi Csátáryaktól való leszármazását egyelőre

¹⁷ HBML IV. B. 6/e. Nr. („Márky”).

¹⁸ Sarkad általunk feltárt 18. századi urbáriumaiban és lakosságösszeírásaiban 1750 előtt nem találunk a családnévvel.

semmi sem bizonyítja. Ugyanakkor arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy ilyen nevű nemes család Mezőgyánban is élt, ők viszont Nagyszalontáról származtak.¹⁹

Jóval többet tudunk ugyanakkor a hajdúszoboszlói Csatáry család nemességigazolási peréről. Ők 1794-ben indítottak pert Bihar vármegye előtt, és a Hajdúkerületől a nemesi származásukat igazoló tanúk megesketése mellett az 1702. évi hajdúösszeírásból ősük nevének kiadását, majd a Bocskai-féle diplomából az 1605-ben megnevezett Csatáry János százados [!] nevének kiadását kérték. Ez utóbbi kérés egyértelműen a korponai kiváltságlevélben szereplő Csatáry János hajdúkapitányra vonatkozik. A Hajdúkerület azonban nem teljesítette a kérést, mivel sem az 1702. évi hajdúösszeírás, sem pedig az 1720. évi országos összeírás nem tartalmaz ilyen vezetéknevű szoboszlói családot, és a Csatáry Jánostól való egyenes ági lezármazás sem találtatott igazoltnak. Herpay szerint a család egyes tagjai ez idő tájt (1798-ban) Békésen is éltek, 1807-ben pedig három szoboszlói családtag is hajdúnemesedési pert indított. A tudós történész egyébként úgy vélte, a szoboszlói Csatáryak az 1740-es években Kismarjáról odakerült Csatáry János leszármazottai voltak, mivel korábban nem találkozhatunk ilyen nevű családdal.²⁰

A Csatáry család Sarkadon

A szakirodalomban idézett források a város hajdúkorából összesen négy kapitányt neveznek meg. 1606-ban még Dormáni Pétert említik sarkadi kapitányként a szalontai hajdúk birtokbaiktatása kapcsán,²¹ egy évvel később viszont már Csatáry János tölti be ezt a posztot, és bizonyíthatóan még 1610-ben is ő állt a helyőrség élén.²² 1616–1621 között (Dobozi) Veres Márton dobozi földesúr a sarkadi kapitány,²³ aki korábban is fontos posztokat töltött be: Bocskai hadjárata idején ő volt a tokaji várnagy (1605), később pedig nagyváradi vicekapitányként említik (1613). A szalontai hajdúk 1626. évi birtokba iktatásakor már újból Csatáry Jánosnak hívták a sarkadi kapitányt.²⁴ A korábbi szakirodalomban éppen ez alapján gondolták úgy, hogy az idősebb Csatáry halálát követően előbb Veres Márton került a helyére, majd annak elhunytával nevezték ki az ifjabb Csatáryt, aki aztán 1659-ig, tehát közel négy évtizeden át viselte tisztjét. Újabbán viszont számos forrás igazolja, hogy Veres Márton kapitányságával egy időben egy Csatáry János a privilegizált nagyváradi lovas hajdúk parancsnoka volt, ezért számunkra is úgy tűnt logikusnak, hogy vele azonosítsuk az 1621 utáni időszakban sarkadi kapitánnyá kinevezett ifjabb Csatáryt. A Csa-

¹⁹ Egyébként Márki Sándor is említést tett arról, hogy Csatáryak a monográfiája írása idején is éltek Sarkadon, de eltérően a fenti forrásban szereplő Csuta, Leelóssy, Márky, Nándory és Tóth családoktól, őket nem sorolta a sarkadi nemescsaládok közé! MÁRKI 1877. 132.

²⁰ HERPAY 1926. 111, 119; rövid összefoglalása: NAGY-NYAKAS 2001. 95.

²¹ ROZVÁNY 1870. 32–33.

²² 1610. október 24-én „fejedelmi ember”-ként ő iktatta be a szalontai hajdúkat a város birtokába. BORDÁS 2008. 28.

²³ 1616-ban már sarkadi kapitányként szabadította fel tizenhét dobozi jobbágját. HAAN 1870/2. 217–220.

²⁴ ROZVÁNY 1870. 47.

táry család iratai azonban teljes egészében keresztülhúzzák ezt a levezetést. Az „Öreg” Csatáry János 1643. március 14-én tett végrendeletéből ugyanis kiderül, hogy még akkor is, „megvénhedett” állapotában, azaz nagyon idősen töltötte be a sarkadi kapitányi tisztet, tehát hasonló nevű fia csak ezt követően léphetett atyja örökébe. E szerint viszont teljesen más okot kell keresni az 1610 utáni sarkadi kapitányváltás hátterében, s valószínű, hogy az akkor Nagyváradon szolgáló hajdútszot is az idősebb Csatáryval volt azonos! (Ennek esetleg az mondhatna ellent, ha egymás után három Csatáry Jánost feltételeznénk, ez azonban már eléggé vad elképzelésnek tűnik.)

Az eredeti, ill. másolatban ránk maradt oklevelek alapján tehát egyértelmű, hogy a Sarkadi Csatáry család hírnevét és vagyonát az egykori hajdúkapitányból lett sarkadi várkapitány, az idősebb Csatáry János alapozta meg. Alakjával gyakran találkozhatunk a tizenöt éves háború, ill. a hajdúkatonaság történetével foglalkozó összefoglalásokban, katonai szerepe azonban jóval fontosabb lehetett a hadtörténelmi szakirodalomban ismertettnél, és az elmúlt években meg is kezdődött annak ártértékelése. A tizenöt éves háború híres hajdúkapitánya ugyanis szerepel Bocskai korponai kiváltságlevelében, ez a tény azonban hosszú ideig teljesen ismertetlen volt a kutatók előtt! A nevezetes adománylevel, amelyben Bocskai összesen 9254 hajdúvitézének adományozott kollektív nemességet, címet és birtokot, teljes egészében csak 1913-ban jelent meg eredetiben és magyar fordításban, s ez alapján a szakirodalom tizenkét hajdúkapitányt tartott nyilván, ám Csatáry nevének említése nélkül. Ezzel ellentétben viszont a 19. századi hivatkozások, mint pl. a Hajdúkerület „Origo et Status” című, 1821. évi latin nyelvű emlékirata, a Kovács Sámuel által 1843-ban készült hajdúkerületi összeállítás, vagy az utolsó hajdúkerületi főkapitányból lett történetíró, Sillye Gábor 1882-es monográfiája, Herpay Gábor debreceni levéltáros Hajdú vármegye nemesszaládaibet bemutató monográfiája²⁵ stb. egyaránt Csatáry nevével együtt sorolják fel a kapitányokat. A nevezetes okmányt a *Turul* 1913. évi számában közzevető Horváth Sándor cikkében viszont csak az eredeti latin szövegben szerepel! A magyar fordításból viszont véletlenül kimaradt, és ezt követően, majd kilenc évtizeden keresztül az összes hazai hivatkozás Csatáry nélkül, tizenkét főben adta meg a hajdúkapitányok számát és névsorát! A tévedés elterjedéséhez nagyban hozzájárult, hogy Szendrey Istvánnak, a hajdúszabadság-leveléket összesítő 1971-es monográfiája is a Horváth által kiadott magyar fordítást vette át. Csupán a 2005-ös Bocskai-emlékév kapcsán derült fény a majd egy évszázados tévedésre. Ugyanis Horváth elírásával párhuzamosan a kiváló történész és genealógus, a kisújszállási születésű Illéssy János (1861–1905) ma már adathordozón is hozzáférhető kéziratos cédulakatalógusa, az „Illéssy-patika” a helyes névsort tartalmazta.²⁶ Ez alapján Czigány István is a teljes névsort ismertette,²⁷ Nyakas Miklós pedig egy remek konferencia-előadás, ill. az alapjául szolgáló tanulmány keretében az egész ügynek is sikerrel utánajárt.²⁸

²⁵ HERPAY 1926. 111.

²⁶ NYAKAS 2006. 65, 68, 71–72.

²⁷ CZIGÁNY 2006.

²⁸ Minderre nézve lásd NYAKAS fent említett tanulmányát.

A Csatáryak egyik legfontosabb birtokát az 1607. szeptember 24-én fejedelmi adományként bírt Szörnyűfalva helység képezte. A forrásaink szerint a Bihar vármegye délnyugati részén, Bélrogoz, Csontaháza, valamint a Bélegregybe olvadt Mogyorós által határolt helységet Nyakas Miklós kutatásai szerint 1598-ban Békismaros²⁹ mellett említették, és még 1645-ben is adózó községként írták össze. Érdekessége, hogy 1604-ben még Bocskai István fejedelem birtokai közé tartozott, tehát az örökébe lépő Rákóczi Zsigmond valóban saját falvaként ajándékozta meg vele az idősebb Csatáryt,³⁰ aki a későbbiekben is szaporíthatta vagyonát. Végrendelete készültekor meglehetősen jómódú birtokosnak számíthatott, Sarkadon kiterjedt birtoka volt önálló udvarházzal, de a városban is rendelkezett házzal és hozzá tartozó szőlőskerttel. Emellett jobbágycsoportok voltak Sarkadon, valamint a közeli Bihar és Zaránd vármegyei településeken (Remete, Tamáshida, ill. Feketegyarmat és Nagyzerind). A végrendelet ugyanakkor csak azon birtokokra, jobbágyokra, ill. személyes tárgyakra tért ki, amelyek sorsáról külön kívánt rendelkezni, a további, tulajdonát képező, de már nem részletezett ingóságokat (itt elsősorban a készpénzre gondolt) és ingatlanokat négy egyenlő részre kellett felosztani a gyermekei – János, Judit, Ilona és Erzsébet – között. A korábbi, helytörténeti szakirodalomban egyébként úgy vélték, hogy a család a Békés városától délre, a Fehér- és a Fekete-Körös között volt egykori Csatárból származott, mely település még a 17. század közepén is fennállt.³¹ Mindenesetre az Óreg Csatáry Jánosnak közeli rokonai (atyafiai) voltak Csatárban, csak az a kérdés, hogy melyikben? Unokájának, Bálintnak, majd az ő örökösének ugyanis önálló szőlőbirtokuk volt a hasonló nevű bihari településen, a mai Hegyközcsatáron, de erről az örökhagyó sarkadi kapitány nem szólt a végrendeletében, a csatári szőlőhöz pedig akár a fia is hozzájuthatott, de az sem kizárt, hogy a Debrecenben fényes pályát befutó Bálint tett rá szert. A kapitány által Kató lányára hagyományozott, s korábban mindig a már elhunyt felesége tulajdonát képező „Kovási” említése viszont a bihari település mellett dönt, mivel itt egyértelműen a Hegyközcsatárral szomszédos Hegyközkovácsira kell gondolnunk!

Szalárdy János „Siralmas krónikájá”-ból tudjuk, hogy az ifjabb Csatáry János 1659. november 22-én esett el a zajkányi csatában,³² a város lakói azonban már azt megelőzően elmenekültek. Borosjenő feladását (1658. szeptember 3.) követően Kenan budai pasa előbb a kincses Kolozsvárt sarcoltatta meg, majd a tatár kán és a román vajdák seregeivel együtt szeptember 13-án Várad alá érkezett, és az előre nyomuló tatárok a Berettyótól fogva a Körösök mellett szinte minden helységet a föld színével tettek egyelővé. Bár Nagyvárad ekkor még sikeresen ellenállt az ellenségnek, a kisebb várak, palánkok esetében a fejedelem nem sok esélyt látott a megmaradásra, ezért elrendelte, hogy még a török fővezér érkezése előtt feléggessék

²⁹ Ma: Stoinești, Romániában.

³⁰ NYAKAS 2005. 217.

³¹ Mindről lásd: KARÁCSONYI 1896. II. 63–64.

³² SZALÁRDY 1980. 520.

őket. Sarkadot, Szalontát és Bélit, „jó ép rakott épületű városával” saját lakosai égették fel, és hagyták pusztán, hogy a török ne tudjon „beléjük szállni”.³³

A korábbi szakirodalom szerint a sarkadi katonaság a fejedelem seregéhez csatlakozott, a fegyvertelen lakosság pedig a környék nádasaiban, erdeiben rejtőzött, és ott várták ki a veszély elmúltát. Véleményünk szerint viszont egyáltalán nem fejvesztett menekülésről volt szó, hanem gyors, de szervezett elvonulás során került sor Sarkad kiürítésére, és Csatóry Bálint végrendelete alapján valószínűbb, hogy sok sarkadi katona az északabbra levő, biztonságosabb területre vitette családját. Az 1698. november 21-én kelt végrendelet is ezt támasztja alá, mely szerint ő is 41 esztendeje szaladt Debrecen városába a török elöl, ami egybe is esik a vár Rákóczi által elrendelt felégetésével és a város pusztán hagyásával.

Jellemző egyébként, hogy mindössze Szalárdy szűkszavú leírása tudósít az eseményekről, rajta kívül azonban egyetlen egy írott forrás sem áll rendelkezésünkre az események rekonstruálásához. A régészet azonban itt is tartogat meglepetéseket. 2001 kora tavaszán Sarkadon egy füles bögrében hat, 1642 és 1658 között vert birodalmi aranytallér került elő. Liska András az érmék előkerülését s az azt követő leletmentő feltárását bemutató cikkében jó érzékkel hozta kapcsolatba a komoly értéknek számító kisebb vagyon elrejtését az 1658 őszi bekövetkezett eseményekkel.³⁴ Egy helyi lakos vagy katona rejtette el értékeit, valószínűleg előbb gondosan vászon- vagy bőrzacskóba csomagolva, majd a kis füles bögrébe téve, abban a hiszemben, hogy azt hamarosan újra előveheti. Erre azonban nem került sor. A pénz gazdája sosem térhetett vissza városába, valószínűleg elesett az elkövetkező két év harcaiban, s feltehetően családja is a távoli vidékre menekült sarkadiak közé tartozhatott. Itt még érdemes kitérnünk arra, hogy a sarkadi várból csak elvéve kerültek elő középkori régészeti maradványok, s azok mind a 16–17. századból származnak. Valószínűleg ezek egy része is az 1658. évi pusztításhoz köthetőek.³⁵

Mindenesetre a sarkadi aranyelet mellett a most közölt iratok is bizonyítják, hogy a város elhagyásakor a helyiek számos értéküket elrejtették. Csatóry Bálint végrendeletének 6. pontjában található egy meglehetősen regényesen hangzó kitétel, mely szerint Sarkadon, a „Kapitány szállása” pincéjében és a vár déli mocsárárkában hetven elrejtett kard várta, hogy megtalálják őket. Ezek megkeresését János fiára és a vejére bízta azzal, hogy egyelően osztozzanak meg rajta! Nos, véleményünk szerint a fegyverarzenál elrejtésére 1658 ősze táján kerülhetett sor, és Csatóry Bálint fiatal emberként jelen is lehetett az eseménynél. Mivel tudunkkal sem ő, sem a leszármazottai nem tértek vissza Sarkadra az elkövetkező jó évszázad során, a család részéről biztosan nem történt kísérlet az elrejtett holmi feltárására. Édesapja alig egy évre a menekülést követően elesett, arról pedig nem szól a fáma, hogy a fegyverek elrejtésekor jelen levő személyek közül egyáltalán visszatérhetett-e valaki

³³ SZALÁRDY 1980. 433, 453.

³⁴ LISKA 2002.

³⁵ SZATMÁRI 1997; SZATMÁRI 1999.

a hajdúvárosba. A kardok tehát nagy valószínűség szerint még ott voltak a végrendelet születése idején, s ha elő is kerültek, arra csakis kizárólag a Rákóczi-szabadságharc kitörését követően kerülhetett sor, amikor is a sarkadi hajdúk majd' 45 év eltelté után újra közösen ragadtak fegyvert, és ismét rendbe hozták a még 1658-ban használhatatlanná tett várukat! Annyit még feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy bár a vár felégetésével, ill. II. Rákóczi György bukásával hosszú időre megszűnt a sarkadiak „végbelisége”, maga a mezőváros szerencsésen átvészelte a Nagyvárad eleste körüli zűrzavaros időszakot. Az elmenekült lakosság már hamarosan visszatérhetett, és a közeli Békés város vitatott határrendje ügyében 1665 nyarán lefolytatott vizsgálatok már egy virágzó város képét vetítik elénk.³⁶

A Sarkadi Csatáry család további sorsa már teljes egészében a Debrecenben megtelepedett Bálnthoz köthető, 1666–1699 között ő maga is a város szenátora volt, de utódai közül is többen töltöttek be fontos helyi hivatalokat: Csatáry János 1710–1731 között polgármester és szenátor, Csatáry István 1735–1758 között szenátor, s végül Csatáry János 1755-től haláláig (1782) esküdt volt. A felsorakoztatott iratok ugyanakkor nemcsak a családtagokról, hanem a korabeli sarkadi lakosságról is tartalmaznak eddig nem ismert adatokat. A város elöljárói és vezető tisztviselői (főbíró, jegyző), a lelkész, a helyi és környékbeli (birtokos) nemesek közül többen is felbukkannak, ami azért fontos, mert mindeddig gyakorlatilag egyetlen használható forrásunk csak az I. Rákóczi György 1644. július 9-i adománylevele volt. Ez Erdős Péter bíró mellett összesen nyolc esküdt – Csatári János,³⁷ Balás [!] Dániel, Varga Miklós, Balázi³⁸ Pál, Ósi Gáspár, Szűcs András, Mészáros János és Terepély György – nevét tartalmazza. Rajtuk kívül még „Herpai Mihály hadnagynak és minden többi őrségbeli katonánknak, Sarkad várunk és városunk, úgy lovas, mint gyalogos renden levő lakosainak” nyilvánít köszönetet a fejedelem addigi hű szolgálataért. A hajdúváros történetének mindenféleképpen első számú okiratán kívül csak elszórt adataink vannak a város tisztviselőiről: 1654-ből, ill. 1665-ből pl. Balogh István jegyző nevét ismerjük, valamint az utóbbi évből még Kollát István főbíró neve maradt ránk. Nos, a most ismertető Csatáry-iratok négyükről is tartalmaznak adatokat. Az 1644-ben főbírósgot viselt Erdős Pétert 1643. március 14-én és 1653. december 3-án is ebben a tisztjében találjuk, Balogh István jegyzőt pedig 1653. december 3-án és 1655. augusztus 24-én említik. A város esküdtjei közül a kapitány végrendeletét többek között Balási (!) Dániel „nemes személy” hitelesítette.

Egyháztörténeti szempontból fontos, hogy az idősebb Csatáry János kapitány végrendeletét Udvari Miklós sarkadi ref. lelkész vetette papírra 1643. március 14-én, ami arra is utalhat, hogy a városnak akkor éppen nem volt hivatalban levő jegyzője. Két további adat a szomszédos Kőtegyán református egyházához kötődik: Csatáry

³⁶ SERES 2008. 148. (A Teleky család iratai alapján.)

³⁷ Ő valószínűleg az ifjabbik Csatáryval azonos.

³⁸ A neveket a Királyi Könyvekben található eredeti bejegyzés alapján közöljük. A „Balás” és „Balázi” név valószínűleg ugyanarra a családnévre vonatkozik, s mivel Sarkadon a későbbiekben nem fordul elő hasonló név, az akár „Balázs”, akár „Balázi” is lehetett.

Erzsébet 1677. és Óssy Gáspár 1686. évi leveleit egyaránt Bihari György kötegyáni lelkész hitelesítette.

A sarkadi nemesség kapcsán további nevek is előfordulnak: 1641-ben Fejér János és Szabó Sebestyén sarkadi nemesek neve fordul elő Lugasi János záloglevelén. Ez utóbbi férfiú helyi birtokosként volt a város lakosa, de ugyancsak sarkadi földbirtokos volt Fejér János is, akiről más forrásokból tudjuk, hogy ő adta bérbe Békés városának a tulajdonában levő Telekhely nevű határrészt.³⁹ Szabó Sebestyén neve egyelőre ismeretlen, ő egyértelműen a nemességet kapott számos sarkadi Szabó család egyikéből került ki.

Végezetül még egy többször is előforduló személyre, Óssy Gáspárra térnék ki. Amikor unokaöccse, Bálint 1698. november 21-én Debrecenben végrendekezett, úgy emlékezett vissza, hogy nagynénjét („Antal Deákné”-t) és Óssy Gáspárt egyaránt a „pogány”, azaz a török ölte meg. Ez utóbbira viszont csakis 1686-ot követően kerülhetett sor, mivel december utolsó napjaiban az akkor már Debrecenben élő Csatáry Bálint zálogba adta neki a szörnyűfalvi birtokrészét. Nos, Óssy Gáspár minden bizonnyal az 1444. évi fejedelmi adománylevelben említett hasonnevű sarkadi esküdtel azonos, aki a város történetében fontos szerepet játszó Leelőssyek őse volt. Úgy tűnik, a vár bukását követő évtizedekben a közeli Kötegyánban élt, ezt támasztja alá, hogy a helység keltezés nélküli, de általunk a 17. század második felére tett urbáriuma szerint János nevű fiával a helység legmódosabb gazdája, akiknek a birtokában összesen 15 ökör, 20 tehén, 12 tulok, 2 ló és 30 disznó volt.⁴⁰

Bevezetőnket azzal a megállapítással zárjuk, hogy a most bemutatásra kerülő forrásegyüttes nem csupán a nagy múltú történelmi család felemelkedéséhez szolgáltat elsőrangú adatokat, hanem Sarkad, a korabeli Bihar vármegye és egyúttal a hajdúkatonaság történetének is kiaknázásra váró kútforrása. Azonban mindenféleképpen le kell szögeznünk, hogy az iratokat csakis a Sarkad és a Csatáry család történetével kapcsolatos egyéb forrásokkal összevetve tudjuk felhasználni. Már első ránézésre is több látszólagos ellentmondást tapasztalhatunk. Így pl. Csatáry Erzsébet 1653. december 3-án még „Nemes és Vitézleő Néhai Vezendi Antal Deáknak megmaradot eözvegye” volt, az 1677. december 19-i záloglevelet viszont „Vezendi Antal Uram hites társa”-ként állíttatta ki! Ez esetben vagy az egyik irat keltezésében kell a hibát keresnünk, vagy olyan magyarázatra kell gondolnunk, hogy az első levél keltekor Vezendyt tényleg halottnak tekintették, később viszont előkerült. Ez esetben logikusnak tűnik, hogy egy időre eltűnt, vagy ami még hihetőbb, török fogságba esett!

³⁹ A békési határ kapcsán felvett sarkadi tanúkihallgatás. Sarkad, 1665. július 12. MOL P 659. Teleki cs. lt. Missiles. Nr. 233.

⁴⁰ Kötegyán urbáriuma. Dátum és hely nélkül. MOL P 1868. Rhédey cs. lt. 55. tétel.

FÜGGELÉK

Az alábbiakban az eredeti sorrendben közöljük a Csatáry család 1823–1826 közötti nemességbizonyító perének teljesen anyagát. Ahol tehetjük, minden esetben az eredeti iratot vettük alapul, de ott is feltüntettük a másolat lelőhelyét. Mivel az egyes iratok kelte között hosszú időszak – akár 200 esztendő – is eltelt, a különböző írásmódok közötti eltérés, a többszöri másolás során történt szövegromlások, elírások miatt kénytelenek voltunk az átírás egységesítése mellett dönteni. A felesleges nagybetűket elhagytuk, a központosítást a mai helyesíráshoz igazítottuk.

1.

Bihar vármegye törvényszékének ítélete a Sarkadi Csatáry család nemességbizonyítási perében
Váradolaszi, 1826. november 27.
(Eredeti. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 1–8. „248. Csatáry”)

Az 1824k esztendő szeptember holnapnak 5k s több azt követett napjain *Tekintetes Nemes Bihar Vármegye* kebelében helyezettett *Várad* Olasz⁴¹ várossában, a' tiszelt megye részéről folytatva tartatott Polgári Pereket Ítéllő *Tekintetes Törvény Széke* előtt

felvétellett productionális perek

*Tekintetes Nemes Ugocha Vármegye*beli halmi⁴² postamester úr, *Csatáry* Gábor, úgy *Tekintetes Nemes Máramarosi Vármegye*beli ingenieur, Szigeten⁴³ lakó *Csatáry Istvánnak, és ennek fiának, Jósefnek, mint* producenseknek

az ezen *Tekintetes Nemes Bihar Vármegye* Magistratualis Fő Fiscalissal *Tekintetes Bige Márton Úr* ellen, és

a' nevezett felpereseknek nevében törvényes prókátor D. Péterj Ferentz, ragaszkodván a' Felséges Károly Császár alatt, s több az olta a' nemesség dolgába ki adott rendelésekhez; meg jegyzi itten elsőben is azt, hogy ezen nemesség dolga, az elhaladt 1823k esztendőben rövid úton a' NB. alatt ezen *Tekintetes Nemes Bihar Vármegye* közgyűlése eleibe terjesztetett; és az a' 2. NB. alatt látható reflexiónál fogva, a' 3 NB. alatt költ végzés szerént tökéletesen el is esmérte, de az *Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Tanátsnak* a' 4. NB. alatt költ *Királyi* intimatumnál fogva, a' producensek oda utasítatván, hogy vagy törvényes úton, vagy pedig via politica a' testimoniálissok ki adattatthatása előtt, azon *Királyi* intimatumba kijelölt⁴⁴ nehézségeknek tegyenek eleget: a' hoz képpes a' nevezett producenseknek

⁴¹ Váradolaszi, Bihar vm-ben (ma Nagyvárad része).

⁴² Halmi, Ugocha vm-ben (ma Halmeu, Románia).

⁴³ Máramarossziget, Máramaros vm-ben (ma Sighetu Marmăției, röviden: Sighet, Romániában).

⁴⁴ Kijelölt.

tzéjokra szolgáló próbáikat (mellyeknél fogva nem tsak az ő eleik mindenkor, ha nem magok ezek is etiam de praesenti, nemesi szabadságban élnek, és a' mely próbáknak originálissait, a' Tisztelt Al-Peres Fő Fiscális Úr noha már látni méltóztatott is, – azoknak originálissainak, a' mikor kívántatni fog, szívesen leendő közlések mellett) a' következendőben terjeszti törvény eleibe. – Nevezetesen

Először. Elő adja az A. alatt, a' *Tekintetes Fehérvári Tekintetes Káptalan* hiteles petsétje alatt költ transumptumot; mely szerént sarkadi kapitán *Csatáry János Rákotzy Sigmond* fejedelemtől 1607be september 24én az ezen *Tekintetes Nemes Bihar Vármegye* kebelében helyheztetett Szörnyűfalva helységét donatió által nyerte. – Mellybe

ugyan abba az esztendőbe a' B. alatt kapcsolt relatiója szerént a' *Tekintetes Nagyváradi Káptalannak*, a' nevezett kapitány statuáltatott is. – Majd ismét

ugyan azon *impetrator Kapitán Csatáry János* 1643ba martius 14én a' C. alatt testamentomot tett gyermekei között a' szörnyűfalvi jószágának, a' fia, János, és három leányai között véghez viendő osztály eránt. A' honnan

a' D. alatt gyermekeinek possessoriuma is bizonyíttatik; mert 8. esztendővel a' testamentom tétel után, az *Impetrátor* egyik leánya, *Ersébeth Vezendi Antalné*, a' *testvérjének, második Csatáry Jánosnak* szörnyűfalvi részét 1651be 3a decembris zálogba adta; a' melyre 1655be 21a augusti auctiót is vett. – Továbbá,

hogy az *impetrator Csatáry Jánosnak fia, János* vólt: a' C. és D. alatt lévő *productumokon* kívül bizonyítja még az E. alatt lévő *contractussa Lugasi Jánosnak*; – és így két *Csatáry János* követte egymást. – Azután

Sarkadi Csatáry Bálintnak, az F. alatt lévő testamentoma, mellyet 1698ba november 21én tett, *bizonyosságul szolgál arra: hogy Csatáry Bálint*, midőn Szörnyűfalvát a' török el foglalta: János fiának és *Komáromy István* vejének meg hagyta azt, hogy törvénnyel vegyék vissza. A' honnan ki jön, hogy *Csatáry Bálint*, az *impetrátor Csatáry Jánosnak* valóságos első unokája; második *Csatáry Jánosnak* pedig azon fia légyen: aki a' törökök előll *Debretzenbe* vonta magát. – De e' felett

a G. alatt lévő, s az 1677iki december 19én költ zálogos levélből is ki tettezik, hogy az *impetrátor Csatáry Jánosnak Ersébet* leánya meg osztozván a' *testvérjével, már másik Csatáry Jánossal*: azon második *Csatáry Jánosnak* (kinek fia, *Bálint Debretzenbe* vonódott) részét vagy is ratáját 90 tallérokon meg vette. – Innek is ki tetszik tehát, hogy *Bálint* az *impetrátor unokája* volt. – Sőt

az *Ősý Gáspár 300 ftról szólló*, s a' H. betű alatt ide mellékelt *quietántiájából*, az is világos: hogy a' *Debretzenbe költözött*, említett *Csatáry Bálint* fizette vissza *Ősýnek* a' szörnyűfalvi portióra fel vett, most nevezett summát december 28án 1686ba –, és így bírta *Csatáry Bálint* még *Debretzenbe* *laktába* is a' szörnyűfalvi jószágot. – Majd

az J. és K. betűk alatt az 1678k esztendő április 4én és az 1694k esztendő octóber 9én költ két rendbeli *betsű levelei Csatár*⁴⁵ helysége bírának ismét bizonyít-

⁴⁵ Hegyközcstar Bihar vm-ben (ma: Cetariu, Romániában).

ják azt, hogy azoknak elsőjét ugyan, most említett Csatáry *Bálint*; *másikat pedig* annak fia, János (aki már harmadik János) a' sógorával, Erdélyi Szabó Jánossal, az attyoknak, s respective ipjoknak⁴⁶ a' csatári hegyen lévő szőlője eránt tétettek. – Ismét

a' Csatáry *Borbála*, Erdélyi Szabó Jánostól származott fia, Erdélyi Szabó Mihály (a' mely Borbála, *testvérje volt Csatáry Jánosnak, a' Csatáry Bálint említett fiának*) az 1714k esztendőbe november 17én költ, s Sub L. lévő recognitióálissa szerént, a' Domoszlai szőlőre a' *bátyától, Csatáry Jánostól fel vett 30 fto*. De még az ezen Jánosnak gradusa bizonyításához tartozik

azon vevő és eladó levél is az M. alatt, melynél fogva a' közelébb is említett Szabó Mihály a' debretzenyi Totzós Kertbe⁴⁷ lévő szőlőjét, – *melyet a' Csatáry Bálint testamentomából nyert, – a' bátyának, Csatáry Jánosnak, a Csatáry Bálint fiának 1721be september 1sőjén* el adta. – És így

az F., K., L. és M. alatt provocált documentumok nyilván mutatják, hogy *Csatáry Bálintnak ismét János volt a' fia* – a' ki már ezen familiába harmadik János, a' mely Jánosnak,

hogy István volt ismét a' fia, *azt is láthatni a' Csatáry Kata Dobozy Jánosnének május 5én 1736ba* ki adott, s az N. alatt kaptolt, azon elesmérő leveléből, melybe *Csatáry Kata Dobozy Jánosné* elesmeri: hogy az attyokról – tsak most említett *Csatáry Jánosról* – reájok maradott debretzenyi házból, az ötöt illető részt 300 ftba a' testvérjétől, *Csatáry Istvántól felvette*. – Nem különben

Az 1739k esztendő september hónapja 23án költ és itten Sub O. kaptolt osztálylevél⁴⁸ *is bizonyítja, hogy említett Csatáry Kata István testvérjével együtt, közelebbről említett Csatáry János gyermekei voltak; mert javain, mint édes attyokén megosztottak*.

Hogy pedig Istvánnak ismét János volt a' fia – a' ki már a' familiába, mint negyedik János fordul elő –, azt láthatni a' P. alatt lévő matricularis extractusból. –

Ezen Jánosnak, hogy ismét Gábor és István fiai születtek, – vagy is a' mostani két elsőbb producensek: azt láthatni, az ugyan azon P. alatt kaptolt matricularis extractusból, és a' Q. alatt foglalt authenticált esketésből; a' mely azt is bizonyítja: hogy ők Debretzenből költöztek által Ugocha és Máramaros vármegyébe. – És hogy végre

a' 3k rendű *producens, Csatáry József ismét a' 2k rendű producens* Istvánnak fia legyen; az is meg tettik az R. alatt kaptolt születtek lajstroma kivonásából.

A' mely származás rendi, hogy egy tekintettel látható legyen, ide kaptoltatik a' genealogica tabella is, az S. alatt.

⁴⁶ apósuknak.

⁴⁷ Tózóskert, debreceni kertség.

⁴⁸ Osztálylevél: az örökösök közötti vagyoneosztásról szóló, az általuk, valamint a tanúk aláírásaival és pecsétjével ellátott irat.

A' mi már a' nemesi usus fenntartását illeti; – ámbár annak bé bizonyítására, az ilyen esetbe, midőn a' genealogia, gradusról gradusra meg vagyon mutatva, – semmi szükség nem volna is: mindazáltal, in superpondium ide rekesztetik hiteles petsét alát *Nemes Debretzen várossának* testimoniálissa; mely meg mutatja, hogy a' producensek elei is, ottan laktokba is örökké főbb hivatalokat viseltek, a' T. alatt. – Valamint *Nemes Ugocha vármegyének* arról szólló protocoll extractusa is: hogy az első rendű producens ottan, valamint *Nemes Beregh vármegyében* is magistratuális tisztí hivatalokat viselt, az U. betű alatt.

Mint hogy azért a' producensek, nem tsak a' donatiót és statutiót, a' jószág-nak továbbá usu roborált birtokát; és valamint az abból való kiesést, úgy az eleiknek Debretzenbe lett költözését; sőt a' magok újjabbi transmigratióját is elegendő-képpen bébizonyították, és a' szerént, mind a' hazai törvények, mind pedig az 1735k esztendőbe 1a februarii költ *Királyi Normális Rendelés*, és *Carolina Ideának* 6k pontja szerént, – mint hogy donatárius nemesek, akik ezen eminens nemesség fundamentomát, az azon épült nemesi ususokkal együtt (most is ex usu nobilitatis producálván) éppen tökéletesen bébizonyították: kérik a' magok nemességét kétt-ség kívül valónak lenni, törvényesen is elesmertetni, és a' szokott testimoniálist magoknak kiadatni rendeltetni, – várván azomba a' magistratuális fiscusnak netalán lehető reflexióitól sat. sat.

A' levátában is megnevezett magistratuális ordinárius fiscalis *Nemes Bige Márton* a' magok nemességeket ezen per által felállítani kívánó producensek mellett feladattakra nézve ezeket jegyzi meg

a' 4. NB alatt előadott *királyi* intimatumában a' Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Magyar Tanátsnak két fogatkozások tellyesítésére kötelezetnek ezen nemességet kereső felek, úgymint

1ször. Hogy mivel az előmutatott actákból, és próbákból ki nem tettik az, hogy valyon ezen familia nemessége a' nemesség vizsgálata alkalmatossága alatt, vagy egyéb úton, és módon is eő Felsége kegyelmes resolutiója által helybe hagyatott, vagy megerősítettett volna, vagy egy olyan, ezen familiából származott ághoz ragasztotta volna magát, melly felsőbb helybe hagyást nyert.

2or. Hogy a' sem tetszik ki, hogy valyon az említett *Csatáryak* most valóságos nemesi ususban, nyilván, és mindenek tudtára élnek-é, tehát ezeket erőss és hiteles bizonyságokkal állítsák fel, ha tsak a' rendes productionalis per útját nem kívánnyák magokra vonni: de ezen fogatkozásokat vallyon kipótolták-é? Lássuk meg:

az 1sőre nézve nem, mert arról legkisebb próbát vagy documentumot sem adnak elő. De a' másokra sem, mert

a 2ra előadják ugyan a' T. betű alatt *Nemes Szabad Királyi Debretzen várossa által*, a' *Csatáry Jósefnek* a' Méltóságos Királyi Tábla juratussa kérésére az 1822ik esztendő február 23án kiadott arról szólló bizonyság levelét, hogy *Csatáry Bálint* 1666ik esztendőtől fogva, egész 1699ik esztendőig *senatorságot*, *Csatáry Já-*

nos 1710ik esztendőől fogva 1731ik esztendőig polgármesterséget, és senatorságot, Csatáry István 1735ik esztendőől fogva 1758ik esztendeig senatorságot, végre Csatáry János Uram 1755ik esztendőől haláláig esküdséget viselt Nemes Debreczen várossában. – Előmutatták továbbá az U. alatt Tekintetes Ugotsa vármegye közgyűléséből a' fojő 1825ik esztendő május 3ik napján az esőrendű *producens Csatáry* Gábornak arról kiadott bizonyáslevelét, hogy ő Nemes Ugotsa vármegyében az 1786ik esztendő ápisil 25ik napjától fogva esküdti hivatalt viselt: de ezek még nem látszatnak a' nemesi szabadságban való élést olly módon próbálni, a' millyen módon kívánják a' felsőbb helyekről a' nemesség próbálására kiadott normalis rendelések, mellyek, t. i. azt kívánnyák, hogy az szakadatlanul, és a' köztudományon épült usus mutattatasson, a' mit pedig a' szabad királyi városokban való hivatal viselések (mellyet akármelly polgár is viselhet, – a' Nemes Ugotsa vármegyében viselt esküdti, s a' közelebbi időkbe viselt hivatal eléggé meg nem bizonyít. – Világos próbája lévén annak edgyik a' régebben, és közelebbi nemesi felülések (insurrectiókban) lett részvétel, és subsidiumok tellyesítése, a' mellyek pedig itt nem próbaltatnak: a' honnan

eleget nem tévén a' producensek a' 4. NB alatt lévő *királyi* parantsolatnak: kéri őket ezen perben feltett kívánságoktól elmozdítatni, és még most bővebb próbák előadására utasítatni etc.

A' producensekért: a Magistralis Fő Fiscális Úr által előadott ellenvetések éppen elégtelenek a' producenseknek fellyebb előadott kérések tellyesítése hátráltatására. – Mivel

a' 4. NB alatt előadott *királyi* intimatum in subtractis, tsupán azon esetről szól, ha a producensek, a' productio formalis útytát el kívánták vala kerülni: úgy, de a' midőn félbe hagyván az elébbeni imboldyó politicali útytát a' nemesség bebizonyításának, már ezen formale productionale institutumot kezdették, megszűnván a' *királyi* intimatumban foglalt conditio, önként meg kell az abból származható ellenvetésnek is szűnni. Nevezetesen

Nem szükség többé ezen esetben, sem a' nemesi investigatióbeli actáknak, sem pedig más Csatári néven talán producálhatott nemeseknek documentomai segítségével élni akkor, a' midőn ezen producensek a' magok donatióját és statutioját előmutatták, az eleiknek az azon donationalis jószágban való possessoriumát, és az abból való kiesést is továbbá hitelesen már bebizonyították, sőt az első impetratortól is a' genealogiájokat hiteles próbák mellett deducalták, és a' midőn más Csatáriaknak documentumaival nem kívánván élni, a' magokéval megelégszenek, akkor a' mások levelei használására nem is kénszeríttethetnek.

A' sem vét azomba semmi homályt az ő productiójokra, hogy az eleik, a' nemességet investigáló deputatio előtt talám meg nem fordultak, mivel egy az, hogy a' királyi városokra a nemeseket vizsgáló deputatióknak kénszerítése ki se terjedt, mert alig ha az investigatiót rendelő *Királyi* intimatumok oda tsak el is bocsáttattak, áhonnan ottan az investigatióknak folyamattya mindeneknek tudtára is alig lehetett.

Más pedig az, hogy különben is az alá azok iuxta intimatum de dato 1ae Septembris 1725.⁴⁹ nem is tartoztak, akik a' megyékbeli régi familiákból származván, a' paterno aviticum javaikról szóló leveleikkel is bírtak; de ha mindezek az argumentumok nem vólnának is, a' midőn a' donatio és statutio, és azt nyomba követő possessorium által magokat a' producensek megerősítvén, még ezek felett a' származások rendére nézve is az impetratorral is connectálni tudják, ha az illy próbák magának a' fekvő jószágnak reaquisitiójára nézve is elégségesek, mennyivel inkább elegendők azon instrumentumok a' personalis praerogativának eductiójára, holott azt megengedik a' törvény és K. resoluciók is tsupa a' quarta puellarisról szóló expeditoriák által is legitímálatni.

A' nemesi ususnak bebizonyítására nézve pedig, mindjárt minden kifogáson felyül való a *Nemes Szabad Királyi* Debretzen városa Sub T. lévő bizonyság levele, mihelyt *Tekintetes Nemes* Ugotsa vármegyének az U. alatt levő testimonialisához járult, mert éppen a' Magistratualis Tiszti Hivatal tsak maga az, a' mellyet iuxta 2: 1435. nem nemes ember nem is viselhet. Az insurrectioba és subsidiumba való részvételt láthatni itt az X alatt is, s lehetne még többeket is elő mutatni, de ott, ahol a' donationale privilegiumot impetrálóhoz, a' statutió és possessoriumon felyül még maga a' genealogia is helyesen deducáltatott, ott amint mondám, nem tsak a' nemességet, hanem magát a' jószágot is el lehet nyerni, bárha szintén az actor az előtt palam et publice soha se legitímálta vólna is a' maga nemességét.

A' midőn tehát ut sub 2. NB et 3. NB a' már felyebb elő adott originale documentumoknál fogva, a' producenseknek, akik ut sub U. et X. most is in usu nobilitatis vagynak, valóságos donatarius nemességek világos: Kívántatik az sententia által is kétségen kívül valónak lenni elesmértetni, és a' felőll szóló bizonyság levelek számokra kiadattatni rendeltetni. – A' melyekre, ha a' Magistratualis Fiscális Úr nem felel, ezen per submittáltatik, különben pedig feltartatik vissza a' felelhetéssébeli juss.

Pro Fisco: A' 4. NB alatt lévő K. intimatum elhúzott szavait nem jól kívánnyák a' producensek oda magyarázni, hogy itt ezen a' felvett forma szerént való legitimatorius úton nem vólna szükség akár azt mutatni, hogy a' nemességet vizsgáló deputatiók kirendelése alkalmatosságával miképpen állottak elő a' producensek elei, akár azt emlegetni, hogy az eő nemesi állapottyok eő Felsege által miképpen állapított meg, akár azt bizonyíttatni, hogy miképpen kötik magokat olly ágához a' *Csatáry Nemzettségnek*, melly producálván felsőbb helybe hagyást nyert: mert hiszen maga a' dolog természete mutattya azt, hogy a' mi még a' politicalai úton sem állhat meg, sokkal több és erősebb próbát kíván a' forum contradictoriumon; a' honnan

nem kerülhetik el a' producensek, hogy meg ne mutassák, hogy nemesség vizsgálatkor, hogy állottak a' nemességbe, ha szinte most a' donatiót, statutiót és a' donációban foglalt jószágban való birtokjokat, és attól mi képpen lett elmaradását

⁴⁹ Az 1725. szeptember 1-jén kelt parancsolat szerint.

nemű némű képpen [!] bizonyíttyák is, mivel a' nemesi visgálat kihirdetése olly generalis meghívása volt a' nemességben élőkre nézve, hogy a' kik azon meg nem jelentek, már a' nemesi ususon kívül valóknak ítéltethettek, és így megszakadván a' nemesi usus, a' normalis rendelések szerént azok nem tsak az impetratortól való leszármazást, hanem a' nemesi meg nem szakadott usust is tartoznak mutatni, még pedig az általok előmutatott privilegium mellett, és innen mondatik már a' provocált K. intimatumban az is, hogy ha magok a' producensek elei akkor egyenessen nem állottak el az investigatió, s e' miatt nem nyerhettek legfelsőbb helybehagyást nemességekre nézve, olly ághoz kössék magokat, a' kik ezt elvégezvén a' nemesi usust szakadatlanul feltartották, s azokban a' mostani producenséké is feltartatott: De további,

ha a' leszármazásra előadott próbákat nézzük; még azok sem álhattyák ki a' szoross törvény rendelését; mert azok mind simpla párokban, és ollyokban improcessuáltattak, a' mellyek a' leírásban is tsak első tekintettel is tellyesek hibával; ezeket is tehát, ha azokkal próbálni kívánnák, olly erőre kell felemelni, a' mit a' törvény mulhatatlanul megkíván; sőt szükség, hogy azok a' magok eredeti valóságokban is előmutattassanak. A' mellyeket pedig sem azzal ki nem lehet a' maga erejéből vetni,

hogy a' nemesi visgálatról szóló felsőbb királyi rendelés a' királyi városokban lakókat nem érdekelhette, sem az, hogy a' kik a' magok régi privilegiumokkal bírtak, ez alá a' rendelés alá nem tartoztattaknak ítéltettek: mert hiszen a' királyi városok is a' vármegyék kebelében fekszenek, az abban lakó nemesek magok személyes praerogatívájokra nézve a' vármegyék jurisdictiója alá tartoznak, és így azt a' városoknak külön intimálni szükséges nem is vólt, a' minthogy a' Debretzen várossában akkor lakott több nemesek elő is állottak a' nemesi investigatióra, osztán azok sem maradtak ki az investigatió alól, a' kik régi nemzetségből a' kezeknél lévő privilegiummal, vagy jószágokkal bírtak, mert a' producensek által proveált Királyi intimatum szerént azoknak, a' kik ezeknél fogva kétségen kívül való birtokos nemseknek tartattak catalogus készítettvén az is a' felsőbb helyre felküldetett és onnan megtartás véget ismét visszautasított.

Már a' mi a' nemesi usust illeti: erre nézve provocálván magokat, a' Debreczen várossában viselt hivatalokról szóló bizonyság levelekre azt mondják, hogy ezekkel egybe kötve az U. és X. alatt lévő bizonyságokat, az usus nyilvánvaló: de megjegyztetik ezekre is, hogy a' mint már fent is mondatott, a' királyi városokban való hivatal viselés nemesi usust nem foglal magában; hanem ha a' mutatattik meg, hogy akkor is distingváltott a' városokban lakó a' nemesi praerogativa tekintetéből a' több polgároktól, és ott is részesült a' nemesi terhek hordozásában, ezt tehát a' mi magában a' fundamentomban sem áll meg az arra aepült⁵⁰ [!] U. és X. bizonyság is, annyival inkább pedig, hogy az U. alatt lévő hivatalra való emeltetése az első producensnek arra az időre esik, a' mikor a' magistratualis tiszt viselésre olly

⁵⁰ épült

szorossan, mint máskor, hogy nemes legyen, meg nem kívántatott. – Az X. alatt lévő subsidionalis, és insurrectionalis adózások tellyesítése csak új, és nem régi, s előbbeni nem lévén, azzal öszve nem köttethetik, a' Judiciária Commissio e' mellett a' mint kéretik, úgy expediáltatik. A' honnan megjegyezvén még utoljára azt, hogy a' Z. alatt lévő tanúk idejek sincs keresztlevelekkel bizonyítva: következés képpen a' producensek a' magok nemességeket ezek által tökéletessen fel nem állíthatják: most is kéri, a' mit fent is kért. Ítélet alá botsátván.

A' Producensekért. A' Nro 4o alatt provocált *Királyi Intimátumnak* subsumált pontja, hogy nem a' formale productionale institutumra czéloz, azt első tekintettel is által fogja látni a' Tekéntetes Procedens Bíróság, azért az eránt többé a' szót vitatni szükségtelennek találván a' producensek, a' mi illeti a' fiscusnak azon kívánságát, mely szerént azt óhajtaná teljesíttetni, hogy a' producensek a' magok eleinek a' nemesség vizsgálásakkori sorsokbeli helyzetéseket legitimálják, és így nemesi szakadatlan usust mutassanak, itt, a' hol donatio, statutio, possessorium és geneologia is ad primum impetratorem úgy deducálva vagyon, hogy az ellen senki sem tehet ki fogást, a' Fiscus postulátumának teljesítésére semmi szükség nintsen, sőt ezek mellé még azt sem volnának igazság szerént kénytelenek megmutatni, hogy most is usussában legyenek a' nemességnek a' producensek. De hogy az is bizonyosabb legyen, ide zárattatik sub Y. a' Tekéntetes Nemes Beregh vármegye e' részbe kiadott testimoniálissa, hogy az első rendű producens Nemes Sarkadi Csátárj *Gábor abba esküdti hivatalt* is viselt, sub Z. pedig *Tekéntetes Nemes Máramaros vármegyének* éppen arról szólló hiteles testimoniálissa, a' mit a' közelebbi allegatióiba maga a' Fiscus is emlegetett, hogy a' 2k rendű producens, Csátárj *István* mindég insurgált és subsidiumokat fizetett, a' mikor csak kívántatott, de a' melyből a' felett még az is kitettzik, hogy a' 2k producens *István* fia, *József*, a' ki 3k rendű producens, most is *Tekéntetes Nemes Máramaros vármegyének* tiszti ügyésze legyen. – Az elei usussát e' felett mutatja a' donációval nyert szörnyűfalvi javaknak akkori effectivum possessoriuma, a' mely már feljebb sub C. ad punctum *Ium* sub D., sub F. ad *6um* et H. több grádusokra nézve non de necesse, sed meliori esse⁵¹ mutatódott meg, a' mellé pedig ha a' producenseknek atya és nagyattya, a' kiknek sub T. még az ős attyok is lakott Debretzenbe, a' nemesi investigáns deputatio előtt állottak volna, úgy most nem is volna szükség ezen legitimátorius perre, és ez csak amazoknak elrestelkedéseknek a' következése e' felett.

Hibául kívánná a' Fiscus még azt is kitenni, hogy a' Q. alatt lévő tanúknak élet ideje külön documentom által legitimálva nintsen; úgy de arra nints szükség, mivel az által nem geneologia bizonyíttatik, a' melyet különben is in primo gradu legitimálni sem kell, hanem a' két első producenseknek tsupán a' transmigratiója Debretzenből Halmiba és Szigethre, és így ezen ellenvetés is helytelen.

Jóllehet azért már a' provocált instrumentumoknak originálissai, a' midőn a' 2. NB. alatt foglalt opiniót adta a' Fiscus és az sub 3. NB. a' Tekéntetes Nemes

⁵¹ nem szükségből, de azért jobb lenne

vármegye által is in via politica ezen nemesség helybe hagyatott vala, a Fiscus kezeibe vóltak mind, sőt a' Tekéntetes Nemes vármegye előtt is nem tsak meg fordultak, hanem a' prothocollumba per extensum beíratván tránsumáltattak, hogy azoknak eredeti írásai ellen tsak legkissebb reflexio is tétethetett volna: mind azon által az originálisok a' Tekéntetes Notáriusi Hivatal kezeihez letétetteknek lenni ezennel declaráltatnak, a' hol azok vidimáltatni is fognak. – És minekutánna e' szerént a' Magistratuális Fiscus ellenvetései elhárítottak, az előbbeniekhez ragaszkodván hasonlólou ítélet kérettetetik. –

Pro Fiscus: Ezeknek is az előbbenieket vetvén ellene, mint a' mellyek a' magok erejeből ki nem vettettek: ítélet alá bocsátta.

1826ik esztendő november 27én Váradolasziba a' törvényszéken
Ítéltetett.

Előre bocsátván azt, hogy a' producensek a magok nemességekről szóló bizonyosság levélnek kiadattatásáért már az 1823. esztendőbe, a' mint a' [I.] NB alatt ki tetszik, a' Nemes vármegye közgyűléséhez folyamodtak, a' hol is az előadott próbáknak egybevetése után a 2. NB alatt lévő Fiscalis vélekedés következtében kétségen kívül való nemesek elesmértetett, és a' mint a 3. NB alatt megtetszik, részekre a' nemesi bizonyosságlevél kiadattatni rendeltetett. De a' Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Tanátsnak az 1824ik esztendő augusztus 3ról költ, és a 4. NB alatt ezen perhez kaptosolt királyi rendelkezésénél fogva nemességeknek tökéletesebb bebizonyítása végett az abban kitett némely hijánosságoknak kipótolására utasítottak, oly hozzátétellel, hogy külömben a' törvény rendes útján bizonyítsák bé nemességeket. A producensek tehát a' felvett politicalai úttól önként elállván, és ezen törvényes utat követvén, a' mi az előadott próbáikat, és Magistratuális Fiscusnak azok ellen tett ellenvetéseit illeti:

1ör az A. betűtől kezdve az R. betűig előadott, és a' magok eredeti valóságában is a' bíróság eleibe terjesztett documentomokból a' producenseknek a' S. alatt lévő genealogica tabella szerént azon Csátári Jánostól való gradualis leszármazása, a' ki 1607ik esztendőben Rákoczj Sigmund fejedelem által ezen vármegyében helyheztetett Szörnyűfalva nevezetű helységnek birtokával megajándékozott ut sub A., és ezen nemesi birtokba törvényesen beiktattott, ut sub B. oly világos, hogy valamint már a' politicalai úton ut sub 2. NB ez kétségen kívül valónak elesmértetett, és, a' mint a 4. NB alatt lévő Királyi Intimatum foglalátja bizonyítja, a' felsőbb helyen sem szenvedett semmi ellenvetést, úgy ezen bíróság előtt sem eshetik semmi kétség alá.

2or Világos továbbá a' C. betűtől a H. betűig előadott levelekből, hogy mind az *impetrator Csátary János, mind ennek fia, János*, és unokája, Bálint a' feljebb említett nemesi jószágoknak birtokába voltak, mind addig, míg a török azt el nem foglalta, a' midőn is a' feljebb nevezett Csátary Bálint ut sub J. Debretzen városába vette lakását, és ottan meg telepedvén, törvényes maradékai is, úgy mint a' fija, Já-

nos, ennek fija, István, és ennek fija, ismét János, a' ki a' producenseknek édes atya volt, a' mint az J., K., L., M., N., O. és P. alatt lévő documentomokból kitetszik, mindenkor ugyan ezen városba laktak, és ottan ut sub T. főbb hivatalokat viseltek.

3or Hogy pedig a' producensek a *Szabad Királyi* Debreczen várossába lakott *Csatáry Jánosnak fiai* legyenek, és onnan költöztek által; az egyik ugyan Halmiba, *Nemes Ugocha* vármegyébe, a' másik pedig Szigetre, *Nemes Máramaros* vármegyébe, a P. alatt lévő kereset leveleken kívül a Q. alatt lévő authenticált inquisitio is kétségen kívül valóvá teszi.

4er Végezetre az U., X., Y. és Z. alatt lévő productumok nyilván bizonyítják, hogy a' producensek, kik közül Gábor ut sub Y. *Nemes Ugocha* vármegyébe az előtt eskütti hivatalt viselt, a' másik pedig István ut sub Z. *Nemes Máramaros* vármegyébe az insurrectionalis és más nemesi terheket mindenkor hordozta, mostanság is valósággal nemesi szabadságban élnek, és hogy abból akár ők, akár eleik valamikor ki estek volna, sehonnan ki nem tetszik.

Minthogy tehát a' feljebb előadattak szerént a' producensek mind az impetratortól való gradualis leszármazást, mind pedig eleiknek nemesi birtokát, úgy az általköltözést, valamint szinte azt, hogy mostan is nemesi szabadságban élnek, világos, és ellenmondhatatlan próbákkal tökéletesen bebizonyították, akadályul nékik nem szolgálhat sem az, hogy a' nemességet vizsgáló deputatiók előtt az ő eleik meg nem jelentek, és nemességeket akkor meg nem mutatták, mivel olyan szabad királyi városba laktak, melyben arra szükségek nem volt, sem pedig az, hogy olyan ággal, melynek nemessége felsőbb helyen aprobáltatott volna, magokat öszve kötni nem tudják, mivel azt a' normalis királyi rendelések sem kívánják olyan esetben, a' midőn a' gradualis leszármazás egész az impetrátorig felvitetik, és olyan próbákkal erősítetik, melyek nem tsak a személyes praerogativának bebizonyítására, hanem még a birtoknak is visszanyerésére elegendők.

Ugyan azért a producenseknek kétségen kívül való nemessége megállapítván, ezen per felsőbb megvizsgálás végett a *Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Tanács*hoz felküldetni rendeltetik.

Fő Notarius
Detrich Miklós

per 16a Septembris 1825.⁵²

⁵² 1825. szeptember 16-ról.

248. Fasc. XVIII.

Productionális ügyök

Tekintetes Nemes Ugocha vármegyében, Halmi várossába lakó postamester *Csatáry Gábor; úgy* Tekintetes Nemes Máramaros vármegyei ingenieur, szigethi lakos *Csatáry Istvánnak, és ennek fiának, Józsefnek, mint producenseknek*

Tekintetes Nemes Bihar vármegye Magistratuális Fő Fiscálissa Tekintetes Nemes és Vitézlő Bige Márton Úr ellen.

II. Ser. 1264.

melly a' Tisztelt vármegyének az 1825k esztendő september 5k s több azt követett napjain folyvást tartó Polgári Pereket Ítéllő *Tekintetes* Törvény Széke előtt kezdődött.

2.

Sarkadi Csatáry Gábor, István és József folyamodványa Rhédey Lajoshoz, Bihar vármegye főispáni helytartójához és Bihar Vármegye nemesi közgyűléséhez Váradolaszi, 1723. december 30.

(Eredeti. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 9–12.)

Méltóságos Gróf Fő Ispányi Helytartó Úr, Nagyságos Uram!
Tekéntetes Nemes Vármegye!

A' mi eleink a' Méltóságos Administrátor Úr kegyes kormányza alatt lévő, ezen Nemes megyébe 1600nak az eleink hazájokhoz s fejedelmekhez mutatott hűségért adománylevelet nyertek, s azok által meg is nemesedtek; de jószágait az 1600k esztendő közepén az egész országba prédáló s rabló törökök miatt, ott minden legszörnyűbb fergetege a' dúló ellenségnek keresztül, kéntelenek voltak elhagyni, s magokat oly helyre vonni, a' hol bátorságosabban gondolták lenni magok életüket, elhagyták jószágokat, s az a' török, későbbben pedig a' Királyi Fiscus kezére kerülván, attól egészen elestünk, de nemesi szabadságunkba megmaradtunk.

Hogy pedig feljebbi alázatos terjesztéseink igazak, az alábbi ide rekesztett próba leveleink biznyíttyák, nevezetesen:

sub A. a' Fejérvári Cápitan hiteles petsétye alatt költ transumptumba olvasható, hogy sarkadi kapitány *Csatáry Jánosnak Rákótzý Sigmond* fejedelem érdemeiért ajándékozta egész Szörnyűfalva helységét 1607k esztendőben 24k septemembe, mely jószágba, hogy beiktattatott, bizonyíttya

sub B. a' statutió, mely is ugyan abba az esztendőbe megtörtént, melyről való bizonyosság levél a' Várad Cápitanból, ugyan azon *Csatáry Jánosnak adódott ki*, majd

sub C. az impetrátor sarkadi kapitány *Csatáry János* testamentomából világos az is, hogy az impetrált Szörnyűfalvát az impetráció idejétől fogva testamentoma tételéig, mely történt 1643kba, 14k mártiusba, bírta; nem tsak bírta valami 36 esz-

tendeig, sőt gyermekeire is hagyta halála után, nevezetesen János fiára haláláig, azontúl úgy rendelte, hogy fia, János és 3 leányai egyformán osztozzanak.

De a' D. betű alatt még jobban megbizonyíttatik az impetrátor Idősb Sarkadi Csatáry János által nyert Szörnyűfalva helységében a' gyermekei közt való birtok is (possessorium), mert a' testamentom tétel, s így a' szükséges képpen következett osztály után 8 esztendővel eladja az impetrátor leánya, Erzsébet Vezendi Antal De-ákné testvéreinek, *Iffjabb Csatáry Jánosnak* szörnyűfalvi részét 1651be, s arra 1655be, a' testamentomtétel után 12 esztendővel auctiót is veszen.

Az E. betűjű contractussa Lugas [!] Jánosnak azt mütattya, hogy 1641be, és így az *Öreg Csatáry János* testamentom tétéle előtt, Praepost-Ósiben⁵³ valami darab jószágát *Iffjabb Csatáry Jánosnak* elzálogosította, s innen is világos, hogy öregebb s iffjabb, és így ketten voltak, úgymint az atya és a' fia, *Csatáry János néven*. Továbbá

az F. betű alatt a' Sarkadi Csatáry *Bálint* testamentoma azt bizonyította

a) hogy *Csatáry Bálint* valóságos unokája az impetrátor *Csatáry Jánosnak*, az Iffjabb Jánosnak pedig fia

b) hogy jószágából a' törökök elől szaladott el Debreczenbe

c) hogy a' *Csatáry Bálint* fia, *János*, leányai pedig *Anna* és *Borbála*

A' G. betű alatt lévő documentomból is kitettzik, hogy az impetrátor leánya, *Csatáry Erzsébet* (a' kit a' D. betűjű irovány feljebb említ) testvéreivel, Iffjabb *Csatáry Jánossal* megosztóván, az *Iffjabb Csatáry János fiának*, *Bálintnak* esett jószágbeli részét, *Bálint* másutt (t. i. Debreczenben) lakván 90 tallérokon 1677be megvette, innen is világos tehát, hogy *Bálint* az impetrátor unokája vala. – Sőt

a' H. betű alatt az *Ósi Gáspár* 300 *forintról* szöllő quietantiája még azt is mutattya, hogy a' Debreczenbe költözött *Csatáry Bálint*, még *Debreczenbe* *laktába* is bírta a' szörnyűfalvi jószágát, 1686ba. – Lévéen továbbá

az J. betű alatt egy betű levele *Csatáry helységének a' Csatáry Bálint* megkérésére a' Domszlói szöllőről 1678ba, majd

a' K. alatt 1694be egy más betűlevelével a' *Csatáry Bálint* fia, *Csatáry János* (ez már 3k János) és sógora, Erdélyi *Szabó János* kérésekre a' *Csatáry Bálint* Domszlói szöllőjéről; sőt

az L. betű alatt Erdélyi *Szabó Mihály*, a' *Csatáry Borbála* Erdélyi *Szabó Jánostól* származó fia, a' mely *Borbála* testvér volt *Csatáry Jánossal*, a' *Csatáry Bálint* fiával; a' Domszlói szöllőre 1714be 30 *forintot* veszen fel *bátyjától*, *Csatáry Jánostól*. Azután

az M. betű alatt ugyan Erdélyi *Szabó Mihály* a debreczeni Tóczós kerti szöllőjét, mely *annyára*, a' *Csatáry Bálint* testamentoma értelme szerént maradt, *bátyjának*, *Csatáry Jánosnak* 1721be eladja; s a' feljebbi 4 rendbeli documentumokból a' bizonyosodik meg, hogy *Csatáry Bálintnak János* volt újra a' fia, e' néven 3k. – Jánosnak ismét *István* volt a' fia, azt láthatni

⁵³ Prépostósi, egykori község, majd pusztá Sarkadtól északkeletre.

sub N. a' Csatáry János leányának, Csatáry Katának arról való recognitió-nálissából, hogy testvérétől, Csatáry Istvántól fel vette az atyokról, Csatáry Jánosról Péterfia utzában lévő házból reá háromló jussába a' 300 forintot, melyből ki tettzik, hogy István fia volt Jánosnak.

De sub O. is nyilvánosságos az, hogy Csatáry Jánosnak fia vólt ezen István, mert ugyan a' feljebb említett Kata testvérevel megosztozik az atyai részenn, mint azt az 1739be készült osztálylevél mutattya ismét.

A' P. betű alatt ide rekesztett hiteles mátricularis extractusból világosan kijön az is, hogy a' feljebb említett Istvánnak fia lett légyen János (e' néven 4k), a' ki 1730ba született, ennek a' Jánosnak pedig fiai, az instáns Gábor, ki 1751be, és István, ki 1760ba születtek.

A' Q. betűjű authenticált esketés pedig azt világosítja meg, hogy az instáns, Gábor Halmiba postamesterségbe lépven, István pedig Tekéntetes Nemes Máramaros vármegyébe földmérőnek hívatatván meg, mentek ki Debreczenből lakni.

Az R. betűjű mátricularis extractus pedig azt bizonyítja, hogy az instáns István fia, József,

a' ki az S. betű alatt kikérte Szabad Királyi Debreczen várossa testimoniálissát arról, hogy elei mitsoda hivatalokat viseltek, a' melyből is nyilván kijön mind az, hogy a' városnál fő-fő hivatalokba voltak, mind az, hogy Bálintig, a' ki oda kijött jószágából lakni, a' fent említett rendel éltek. A' mit

a' T. alatt alázatosan ide rekesztett geneologica tabella világosan mutat.⁵⁴

Mely 19 darab oroginále documentumokból világosan kijön az impetratio, a' statutio, a' birtok, az elszármazás, s nekünk az impetrátorral való connexiónk.

Melynél fogva esedezőnk a' Méltóságos Gróf Administrátor Úr Ő Nagysága, s a' Tekéntetes Nemes Vármegye kegyes színe előtt, méltóztassa az ide alázatosan rekesztett eredeti írásink megfontolása után a' mi kétség nélkül való donatáriusi nemességünkről, mi és eleink annak külömben is szakadatlan usussában lévén a' testimoniálist mind kettőnknek, kegyelmesen kiadatni rendelni. Alázatos tisztelettel maradván

Méltóságos Gróf Administrátor Úr Ő Nagyságának
s a' Tekéntetes Nemes Vármegyének

alázatos szolgálói:
Csatáry Gábor és
Csatáry István, és ennek
fia, József.

Várad Olasziba, 30k december 1823.

⁵⁴ A kérvényezők itt eltévesztették a sorrendet: valójában az „S” alatt van a leszármazási rend, a „T” pedig a debreceni elismervényt tartalmazza – S. I.

30a Xbris [I]823.

NB.

Méltóságos Gróf Kis Rhédei Rédey Lajos Úr Ő Nagyságához és Tekéntetes Nemes Bihar Vármegye Rendjeihez alázatos esedezések a' bent írtaknak.

Cum 19. acclusis originalibus.⁵⁵

3.

Bige Márton Bihar vármegyei tiszti ügyész döntése
a Csatáry család beadványára

Váradolaszi, 1824. január 2.

(Egykorú másolat. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 13–14.)

Kétség kívül bebizonyosodott, hogy a folyamodók a Bihar vármegyében birtokos Csatáry család egyenes ági leszármazottjai, és ezt el is ismerik, egy 1792. évi rendelet értelmében azonban csak akkor állítják ki erről a hivatalos igazolást, ha a kérvényhez mellékelet bizonyító iratok eredetijeit, vagy legalábbis azok hitelesített másolatait a Helytartótanácsnál is bemutatják.

Copia

Csatári Gábor és Csatári István a' beadott esedező levelek mellett elő adván a Fehérvári Cápatalan hiteles petséttye alatt költ transumptumban Sarkadi Kapitány Csatári Jánosnak Rákótzai Sigmond Fejedelem által Szörnyűfalva s ezen Nemes Bihar Vármegyében feküdt Hellységéről szöllő és az 1607k esztendőben september 24kén ki adott donationális levelét, mint szinte

ugyan azon esztendőben Minden Szentek napján referált azon jószágban lett bevezetésről szöllő statutionálissát.

Az impetrátor Csatári János 1643k esztendőbe mártius 14kén költ azon testamentomát, melynél a' fent említett szörnyűfalvi józága mi képpen leendő osztálya felett rendelést tesz. Továbbá

Csatári Ersébeth Vezendi Antalné azon venditionális vagy zálogos levelét, melynél fogva 1651be 7k decemberbe a' többször említett szörnyűfalvi rész jószágát Iffjabb Csatári Jánosnak eladja, a' melybe azután 1655be augusztus 35én auctiót is vészen. Annakutánna ismét

Lugosi János 1641k esztendő augusztus 2kán kiadott azon levelét, melynél fogva még Öreg Csatári János testamentom télele előtt Iffjabb Csatári Jánosnak Praepost Ősiben egy darab jószágát elzálogosította, úgy

Sarkadi Csatári Bálint 1698k esztendő november 21én tett azon testamentomát, melyben előadja, hogy a' nagy atya, Csatári János által impetrált Szörnyű-

⁵⁵ 19 eredeti melléklettel.

falva Hellységet a' török elfoglalván, János fiának és Komáromi István vejének meghagyta, hogy azt törvénnyel vegyék vissza, hozzá tévén ezekhez

azon 1677kbe december 19kén költ azon zálogos levelet is, melynél fogva Csatári Ersébeth Vezendi Antalné a' sarkadi volt kapitány, Csatári János édes atya után a' testvérje, Jánosra szállott, s általok megosztott azon rész jószágot, mely annak fiára, Bálintra szállott, 90 tallérokon megvette. Annakutánna

Ósi Gáspár azon quietántiáját, melyben elesméri és bizonyítja, hogy azon 300 magyar forintot vette volt, 1686. esztendő Karátson hava 28kán visszafizette: azután

A' Csatári Hellysége 1678k esztendő április 4kén kiadott, azután pedig 1694k esztendő october 9kén megújított azon betsű leveleket, melynél fogva először ugyan debretzeni lakos Csatári Bálint, annakutánna pedig Csatári János, a' Csatári hegy Domoszló nevet viselő szőlőjüket megbetsültették; sőt ezekhez ragasztva

Erdélyi Szabó Mihály, a' Csatári Borbála fia és ennek testvére, Csatári János, a' Csatári Bálint fia azon 1714k esztendőbe november 10kén költ recognitionálissát is, melyben a' köztök megosztott nagyobbik szőlőről megesméri, hogy azt Csatári János magához vévén a' többre becsült 30 rénes forintot is lefizette: hozzá tévén

azon eladó s vevő levelet is, melynél fogva a' közelebbis említett Szabó Mihály a' debretzeni Tótzos Kertben való szőlőjét, meljet a' Csatári Bálint testamtomából nyert a' bátyának, Csatári Jánosnak, a' Csatári Bálint fiának 1721k esztendőbe september 1ő napján eladott. Ismét

az 1736k esztendő május 5kén kiadott azon recognitionálissát Csatári Katának, Dobozi János házas társának, melybe elesméri, hogy a' testvérétől, Csatári Istvántól, az attyokról, Csatári Jánosról reájok maradt debretzeni házok ötöt illető 300 rénes forintból álló részét felvette; sőt

azon 1739k esztendő september 23kán költ osztálylevelet is, melynél fogva ezen Csatári Kata Csatári István testvérjével, az attyok, Csatári János reájok maradt javaira megosztottak. A' melyek után

bemutatván azon keresztlevelet is, mely azt bizonyítja, hogy a' közelebb említett Csatári Istvánnak János fia született 1730k esztendőbe, ennek pedig az instáns fia, Gábor ugyan 1751be, István ismét 1760k esztendőbe lettek a' világra. Végre,

hogy ők Debretzen várossából, a' hol az elejek az török által lett ezen részek elfoglalásától fogva laktak, Gábor ugyan Halmiba, István pedig vármegye-földméréségi hivatalra Nemes Máramaros vármegyében származtak, egy authenticált inquisitionnal erősítik.

Azt is bizonyítják egy más mátricularis atractussal, hogy az instáns Istvánnak József fia legyen, a' ki már Nemes Debretzen várossától az eleinek főbb hivatalok viseléséről bizonytságot nyert, és kéri,

hogy mivel ezekből mind a' nemességek fundamentoma, mind az impetratortól az előmutatott geneologia szerént való leszármazást, mind a' szakadatlan ne-

mesi szabadságban való élés, mint egyéb aránt is originális levelekből kitettzik; adasson mind kettőjőknek nemesi bizonyság levél.

Mely előadott kérések az instánsoknak a' hozzá kaptoltakkal minekutánna rövid úton hivatalos combináció és vélekedés alá adattak: azokból úgy látom, hogy az instánsok nemességének és donátárusi állapotoknak, mint szinte a' jószágot nyert és statutióval is megerőssített impetrátortól való leszármazás, úgy a' jószágnak usu roborált birtokából való kiesés; az instáns eleinek Debretzen várossába az instánsoknak pedig onnan Máramaros vármegyébe lett által költözések is elegendő képpen próbáltatik, és e' szerént mind a' hazai törvények, mind az 1735k esztendő februárius 1ő napján kiadott Királyi Normális Rendelés és Idea 6k pontja szerént, mint oly donátárus nemesek, a' kik a' donátária nemesség fundamentomát, mind az a' szerént nyert jószágból való kiesést, s azoknál fogva való nemesi usust elegendőképpen bebizonyítják, valóságos donátárus nemeseknek lenni esmertethetnek: De mivel az 1792k esztendő october 5kén költ és a' 22299k numerussal megjegyzett, a' nemesi testimoniálisok kiadása eránt költ, Királyi Normális Parantsolat az ilyen esetekben azt rendeli, hogy azok, a' kik ily elő adott próbáknál fogva kívánják nemességeket bebizonyítani, ha azok ellene mondhatatlanul világosok is, azoknak mind addig nemesi testimoniális ne adasson, míg az általok elő adott próbák és írások a' Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Tanács eleibe nem terjesztetnek: Hivatalos vélekedésem szerént (f. m. a. f. J.) ezen elő adott próbáknál fogva az instánsok donátárusi nemességeik ugyan esmertethetnek, minekelőtte mind azáltal arról a' szokott nemesi bizonyság kiadatna, szükséges, hogy az instáns kérése a' mellé kaptolt originális, vagy in authentico transumált párokban a' Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Magyar Tanács eleibe terjesztessenek. Várad Olasziba, Januárius 2kán 1824. Bige Márton m. k. Ordinarius Fiscális.

2. NB.

4.

Kivonat Bihar vármegye nemesi közgyűlésének jegyzőkönyvéből
Váradolaszi, 1823. december 29.
(Eredeti. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 15.)

Az ügyészi vélemény szerint a Csatáry Gábor és István benyújtott iratok alapján a folyamodók nemességét bizonyítottnak találják, s arról a kért nemes levelet is kiállítják, de azt az összes csatolt irattal együtt jegyzőkönyvbe kell venni, és az uralkodói rendelet értelmében fel kell küldeni a Hegytartótanácsához.

Kiíródott czikkelje

Az 1823k esztendő december 29kén Várad Olasziba tartott Tekintetes Nemes Bihar vármegye közgyűlése jegyzőkönyvének.

1655. Az előadott próbákból és levelekből az esedező Csatári Gábornak és Csatári Istvánnak valóságos donátárius nemessége ezen fiscális vélekedés szerént is világos lévén, annál fogva kétségen kívül való nemeseknek elesmertetnek, és a' fe-lől a' kért nemesi bizonyosság levél részekre oly móddal kiadatik, hogy valamint minden nemesi bizonyosság levelek a' *Királyi* Normális Rendelések értelméhez kép-pest a' jegyzőkönyvbe mindenkor beíratatnak, és azzal edgyütt a' *Nagy Méltóságú Királyi Helytartó* Magyar Tanácsba felküldetnek, úgy az esedezők részére kiadandó nemesi bizonyosság levél is minden ahoz tartozó próbákkal és documentumokkal edgyütt ezen jegyzőkönyvbe beíratasson.

3 NB.

5.

Kivonat Bihar vármegye nemesi közgyűlésének jegyzőkönyvéből

Váradolaszi, 1824. november 8.

(Eredeti. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 16.)

Detrich Miklós Bihar vármegye főjegyzője továbbítja a Helytartótanács 1824. augusztus 8-i döntését, mely szerint a Csatáryak által kérvényezett nemesi bizonyosságlevél továbbra sem lett kiállítva, és a család tagjainak pótolniuk kell a hiányolt igazolásokat.

Kiíródott Czikkelye

Az 1824dik esztendő november 8án *Várad* Olasziban tartott *Tekintetes Ne-mes* Bihar Vármegye közgyűlése jegyzőkönyvének

18870. Illustrissimi etc. Penes remissionem Actorum fundamento quorum Hominibus familiae Csatáry Testomoniales Litterae de Nobilitate resolutae sunt ope (?) Relationis de dato 5ae July anno currenti No. 1187. ist huc submissorum Praetitulatis Dominationis Vestris hisce rescribitur: cum ex submissis Gabrielem et Stephanum Csatáry in facto Nobilitatis eorundem productis Actis et Documentis non appareat an familiae eorundem nobilitas seu occasione investigationis nobilium, seu secus etiam per altissimam resolutionem Regiam approbata habeatur aut iidem Csataryam nexum suum cum benigne approbatis Nominis et familiae huius indivi-duis comprobare valeant; neque demum hoc patescat: an dicti Csataryani actu in publico, et manifesto Praerogativae nobilitaris usu constituentur, eosdem Gabrielem et Stephanum Csatáry nisi Processualem viam legitimatoriam experiri velint ad indilate producendas intuitu praemissorum validas probas inviandos, et desuper adaequatam Relationem quo acyus isthuc submittendam esse. Datum ex Consilio Regni Libero Hungario Budae 3a Augusti [1]824 celebrato Praetitulatarum Domi-

nationem Vestrarum Benevoles Ad Officia paratissimi Stephanus Végh, Ladislaus Comes Zichy.

1920. Végzés

A' referens fő notarius jelentése szerint a' Csatáry familia részére resolvált nemesi bizonyosság levél még hiteles formába kiadva nem lévén, annál fogva annak kiadattatása a fellyebbi *Királyi* Rendelés értelméhez képpent továbbá is függőbe hagyatik, és ezen *Királyi* Intimatum párban, mind a folyamodó Csatáryaknak, a végett hogy az abba letett észre vételeket teljesítsék, mind pedig Magistratualis *Ordinarius* Fiscális Úrnak szükséges utasításul kiadatik. Költ *mint* feljebb.

Fő notarius
Detrich Miklós

4 NB.

Csatáry

6.

Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelem a Bihar vármegyei Szörnyűfalvát
id. Csatáry János sarkadi kapitánynak adományozza
Nagyenyed, 1607. szeptember 24.

(A Gyulafehérvári Káptalan 1792. április 23-án készült hitelesített átiratának
19. századi másolata. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 17–18. „A.”)

Copia

Nos Capitulum Cathedralis Ecclesiae Albensis in Transylvania Memoriae Comendamus tenore praesenteium significantes, quibus expedit universis: Quod pro parte et in Persona Familiae Csatári de Sarkad exhibitae sunt Nobis et praesentatae Litterae quaedam Sacratissimae Regiae et Apostolicae Majestatis Francisci Dei Gratia Regis Hungariae, Apostolici Archi Ducis Austriae, Ducis Burgundiae, Magni Principalis TransylvanaeTyrolis et Siculorum Comitum Domini Domini Nostrum Clementissimi Benignissime, Requisitoriae Sigilloque ejusdem Majestatis Sacratissimae Judiciali et Authentico eoque Transylvanico Super Hostia nigrae ab extra in medio loco videlicet solito impressivae communita et roboratae clausewue vero apertae nobis vero praeceptoriae simul et benignesonantes et directae in haec verba Franciscus *Divina Favente Clementia Rex Apostolicus Hungariae, Magnus Princeps Transylvanniae et Siculorum Comes Fidelibus Nostris Venerabilisapitulo Ecclesiae Cathedralis Albo Carolinensis Gratiam Nostram Regio Principalem!* Exponitur Majestati Nostrae in Persona Familiae Csatári de Sarkad Qualiter Eadem Paribus Litterarum et Litteralium Instrumentorum puta Donatonaelium, Inscriptionalium, Consensualium, Statutoriarum ac Super inde Relatoriarum, Emptionalium, Concambialium, Fassionarium, Venditionalium, Compositionalium, Contradictoriarum, Metalium et Testimonialium, Super Metali reambulatione sonantium ac aliarum quarumlibet

Causalium Factum Bonorum et Jurium Suorum in Principatus Nostri Transylvaniae Comitatus quibuscunque existentium ipsam exponentem Familiam Csatári vel praedecessores suos quoquo Conservatorio Capituli Vestri repositarum et locatorum ad praesens pro Jurium Suorum tuitione ac defensione plurimum indigeret, essentque eisdem summe necessaria. Praeinde vobis harum Serie committimus et mandamus firmiter quatenus acceptis praesentibus statim vos praescriptas Litteras in Sacristiasu Conservatorio Capituli Vestri repositas et locatas diligenter requirere, et reinvenire requisitarumque et reinventarum tenores et continentias in transumpto Litterarum Vestrarum sub sigillo vestro capitulari omni dobo et frande aliquali praefatae exponenti Familiae Jurium Suorum ulteriorem Fucturam ad Cautelam necessarias extradare modis omnibus debeatis et teneamini secus non factur. Datum in Libera Regiaque Civitate Nostri Claudiopoli, Die 23^a Aprilis Anni 1792. Quibus receptis Nos Mandatis Altefatae Suae Regiae et Apostolicae Majestatis Semper et in omnibus uti tenemur, et par est humillima cum submissione obedire satis facereque volentes praemissa diligenti requisitione nostra reinvenimus Mandato Requisitorio insertas quasdem Litteras, quarum quidam Litterarum tenor sequitur in hunc modum. Primarum Nos Sigismundus etc. Memoriae etc. Quod Nos etc. Tum vero etc. Egregii Joannis Csatari Castri Nostri Sarkad Capitanei, quae ipse ab ineunte aetate Sua Principibus Transylvaniae praedecessoribus Nostris nobis et huic Regno Nostro in omnibus rebus et Negotiis fidei et industriae Suae Commissis, in eo quoque quo nunc fungitur Officio fideliter, et Summa cum Nominis Sui laude dexterritateque et alacritate exhibuit et impendit, ac in futurumque pari constantia exhibiturum et impensurum et Totalem et integram possessionem Nostram Szörnyűfalva vocatam in Comitatu Bihariensi existentem habitam, ad Arcem Nostram tentam et possessam, Totum item et omne Jus Nostrum Regium simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibus libet memorato Joanni Csatari ipsiusque haeredibus et posteritatibus Universis benigne dedimus, donavimus, et contulimus. Imo damus et Jure perpetuo et irrevocabiliter tenentibus possidentibus pariter et habentibus salvo jure aliendo etc. Quas Nos etc. Datum 24. Septembris in Enyed, Anno 1607. Secundarum tenor talis ets etc. Tertiarum tenor talis est. etc. Nos itaque taliter Reguistarum et in Libris Regiis Nostri Capituli Authenticis reinventarum praespecificatarum Litterarum tenores et Continentias ac verbo ad verbum fine nimitutione et augmento variationeque prorsus aliquali praesentibus Littera Noatris inferentes par sive Transumptum hujusmodi ad mandatum altefatae Sacratissimae Regiae Majestatis Requisitorium Jurium praefata [f]amiliae exponentis ul -iorem Futuram ad Cautelam necessariam sub sigillo nostro Capitulari Authentico fideliter et Conscientiose extradanter duximus communi Justitia et aqutate svadente. Datum Feria Secunda proximapost Dominicam Tertiam post Pascha Anno Domini 1792. (L. S.) Lectae correcta et extradata per eosdem Capitulares.

7.

Id. Csatóry János sarkadi kapitány birtokbaiktatási okirata
Nagyvárad, 1607. november 17.

(Az eredetiről készült korabeli másolat. MOL F 17. Cista comitatum,
Bihar. Fasc. C. Nr. 6.; Az erről készült 19. századi másolat:
HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 19–20. „B.”)

A Nagyváradai Káptalan igazolja, hogy 1607. november 1-jén Csatóry János sarkadi kapitányt a szomszédos helységekben lakó nemesek és a kijelölt királyi emberek jelenlétében beiktatták a Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelem által neki adományozott Bihar vármegyei Szörnyűfalva helység birtokába.

Az oklevél olyan rossz állapotban maradt meg, hogy közlésétől egyelőre el kell tekintenünk. Állapotára jellemző, hogy már a közel kétszáz évvel ezelőtt készült hivatalos másolat is rengeteg félreolvasást tartalmaz, a másoló időnként egész sorokat volt kénytelen kihagyni. Ezért közlésére annak megfelelő rekonstrukciója után egy későbbi időpontban szeretnénk sort keríteni.

8.

Id. Csatóry János sarkadi kapitány végrendelete
Sarkad, 1643. március 14.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar, Fasc. C. Nr. 7.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 21–22. „C.”)

„Öreg” Csatóry János sarkadi kapitány Erdős Péter főbíró, Balácsi Dániel sarkadi nemes és Udvari Miklós református lelkész jelenlétében minden ingó és ingatlan vagyonát fiára, Jánosra, és három leányára, Juditra, Ilonára és Erzsébetre hagyja. A végrendelet szerint ugyan ekkor egészséges, de már „megvénhedett” állapotban volt.

Testamentom tétele az Nemzetes Vitézlő Öregh Czatári Jánosnak, mellyet sarkadi kapitányságában egészséges állapotban lévén, maga szabad akarattya szerént töt, két nevezetes nemes személyek előtt, úgy mint ugyan azon Sarkad várasának akkori fő bírāja, Erdős Péter Uram és Balási Dániel előtt, mely testamentom levelében rendel minden nemű javainak fia, Iffiu Czatári János és leányi közöt való elosztását maga így kezdette el, mellyet mi is hitünk szerént jó lelki esmérettel, várasunknak akkori praedikátora, Udvari Miklós által fel edzettünk és levélben pecsét alá vettünk illyen rendel:

Elsőben jedzettük fel Öregh Czatári János Uramnak illyen beszédit:

Én, Öregh Czatári János, az én Kegyelmes Uramnak, Öregbik Rákóczi Geörgynek sarkadi végházának kapitánnya, az én megvénhedet állapotomban gondolkodván fiamnak és három leányimnak halálom után való állapotokról, hogy az

én töllem megmaradó kevés javaim felet való osztózódásban közöttök való versengések ne légyenek, egészséges állapotomban senkitől nem kényszerítettven, magam szabad akaratom szerént kevés javaimat közöttök elosztani, jó lelkem esméretem szerént mindeniknek részeket meghadni így akartam

I. Nevemen való fiamnak, Iffiú Czatári Jánosnak hagyom it Sarkadon való udvarház helyemet, ahoz való sarkadi jobbádgymmal edgyüt. Nevek szerént Mikó Márton fiaival, Csikos Gáspárt, Csikos Istvánt, Csikos Jánost, Szanta Jánost és Szőtzt Márton, s ugyan ezen udvarházamhoz tartozó minden nével nevezendő örökségimel edgyüt, úgymint szántó földeivel, kaszáló réteivel, erdőjivel, halászó vizével, malom ház helyével edgyüt. Az várasban való házamat is szőlős kertével edgyüt hagyom az fiamnak. Ismét, az nála való két poharokat az ezüst vederral, és az ezüstös keresztű szablyával edgyüt, mely Antal Deáknál vagyon, hagyom az fiamnak.

II. Szörnyűfalvát éltémigh az fiamnak engedem, hogy bírja, de ilyen okkal, hogy éltemben a' mi jövedelem onnét kezében jó az fiamnak, felét nekem adgya. Az után Isten lelkemet elkívánván, oszollyon közöttök négy részre ez megnevezet falu.

III. Vadnak három zálogos jobbádgym, Gyarmaton⁵⁶ Peczevi János, Selinden⁵⁷ Ácz János, Thamás hidán⁵⁸ Szabó Máthé, ezeket hagyom az két leány[o]m-nak, ugyan ezek mellé hagyom Remetén⁵⁹ lakozó Szanta Thamás nevű jobbágyomat is. Míg bírhatták az három zálogos jobbágyokat, azokkal és az negyedikkel osztozanak úgy, az mint ők szeretik, ha penigh tőlök kiváltják az zálogos jobbágyokat, osztozanak egy aránt azoknak summájával, felvagyon írva summájok az cáptalanban. Ezeket penigh hagyom nevezet szerént Kerekes Istvánné Judit Asszony nevű leányomnak, és Mihály Deákné Ilona Asszonynak.

IV. Antal Deákné leányomnak, Ersók Asszonynak hagyom Kovásit,⁶⁰ mint hogy annak előtte is az idvezült feleségemnek hadtam vólt, és viszont az neki hadta, elégedgyék az jó leányom azzal.

V. Az három koczis lovaimat kocziával és ahoz való szerszámával edgyüt hagyom az fiam leányának, Katónak.

VI. Czatárban⁶¹ lakozó 3 atyámfiainak, Gergely Jánosnak, Gergely István-nak, Ábrahám Péternek [?]⁶² hagyok egyaránt való három poharokat, mindeniknek egyet-eggyet.

VII. Az fiamnak hagyot poharokon kívül, ismét az három atyám fiainak hagyot három poharokon kívül az mennyi poharim lesznek, osztozzanak egy aránt az három leányim velek.

VIII. Az sarkadi ecclésiához hagyok fl. 10., az Várad i spotályhoz is fl. 10.

⁵⁶ A Zaránd vármegyei Feketegyarmat (ma: Iermata Neagră, Románia).

⁵⁷ A Zaránd vármegyei Nagyzerind (ma: Zerind, Románia).

⁵⁸ A Bihar vármegyei Tamáshida (Tamásda) község (ma: Tămașda, Románia).

⁵⁹ A Sarkaddal szomszédos egykori Bihar vármegyei Köteremete (a mai Kőtegyán).

⁶⁰ A Bihar vármegyei Hegyközkovácsi; ma: Bihar község része (Cauaceu), Romániában.

⁶¹ A Bihar vármegyei Hegyközcsatár; ma: Cetariu, Romániában.

⁶² A név nehezen olvasható – S. I.

IX. Az mennyi tallérom, aranyam, poturám vagyon Antal Deáknál, osztozanak négyen az fiam s leányim vele. Viszont az mi egyéb, ezeken kívül az én birodalmom alatt való jószágok találtatik, azzal is négyen egyaránt.

Lőt ez testamentom tétele az mi Böczülletes Urunknak, Öreg Csatári Jánosnak az fellyül megh nevezet nemes személyek előtt, in Anno 1643. die 14. Martii.

Öreg Csatári János (Gyűrűspecst.)	Erdős Péter sarkadi nemes bíró (Gyűrűspecst.)	Balási Dániel nemes személy (Gyűrűspecst.)	Nicolaus Udvari (Gyűrűspecst.)
---	--	--	-----------------------------------

[Az irat hátoldalán:] Öreg Csatári János testamentom tételéről való levél Csatári Joannis testamentaria dispositio de anno 1643. Bihar C. 7.

9.

Özv. Vezendi Antal Deákné Csatáry Erzsébet elismervénye bátyja,
ifj. Csatáry János részére
Sarkad, 1653. december 3.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 8.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 23. „D.”)

Csatáry Erzsébet, néhai Vezendi Antal Deák özvegye Erdős Péter sarkadi főbíró és Balogh István jegyző jelenlétében igazolja, hogy 40 görög talléron zálogban adta bátyjának, ifj. Csatáry Jánosnak a szörnyűfalvai tulajdonrészét. Két évvel később Batona Csikos István sarkadi lakos és Balogh István jegyző jelenlétében újabb 78 forintot vett fel az említett birtokra.

Én, Csatári Erzsébet Asszony, az Nemes és Vitézleő Néhai Vezendi Antal Deáknak megmaradot özvegye adom mindenkinek tudására, a' kiknek illik ez levelemnek rendiben, hogy én vöttem zálogban Bátyám Urannak, Csatári Jánosnak Bihar vármegyében Béli⁶³ vidégen levő Szörnyű Falva nevű falubeli részemet negyven greci tallérban, mely Szörnyű Falva nevű falunak egy felől Mogyoros,⁶⁴ más felől Csontaháza,⁶⁵ harmadfelől Rogoz⁶⁶ az szomszédgya; ezt pedig ilyen formán vetem eő Kegyelmének zálogban, hogy valamikor vagy magam, vagy maradékom akarja eő Kegyelmitől kiváltani, ilyen pénzen kiválthassa minden pert patvar nélkül, eő Kegyelmének is ki kellessék kezéből bocsátani.

⁶³ Béli, község Bihar vármegyében (ma: Beliu, Románia).

⁶⁴ Mogyorós, Bélegregybe olvadt egykori község Bihar vármegyében (ma: Agrișu Mic, Románia).

⁶⁵ Csontaháza, község Bihar vármegyében (ma: Ciuntesti, Románia).

⁶⁶ Rogoz (Bélrogoz), község Bihar vármegyében (ma: Rogoz de Beliu, Románia).

Ez leveletem pedig adtam ilyen böczületes nemes szemílyek előtt, úgy mint: sarkadi fő bíró Erdős Péter és az sarkadi hites notárius, Balogh István Uraimék előtt, ez leveletem pedig magam peczétivel megerőssítvén. Anno 1653. die 3. Decembrys. Idem qui supra.

P. S. Anno 1655. die 24. Augusti. Ugyan nevezett azon jószágom fejében vettem fel Bátyám Uramtul, Csatári János Uramtul hetven nyolcz forintot, az mely immár egy summában az elébbeni 40 greczi tallérral edgyüt teszen másfél száz forintot. Ez utólszori pénztadás lett sarkadi Batona⁶⁷ Csikos István és az sarkadi hites notárius, Balogh István Uraimék előtt.

(Gyűrűspecsét.)

Csatári Ersébeth Bátyának, Csatári Jánosnak a szörnyűfalvi részit adta zálogról való contract[us].

Csatári Joannem inter et Elisabetham Csatári viduam Antonii Vezéndi impignorationales litterae anno 1653.⁶⁸

Bihar C. 8.

10.

Lugosi János sarkadi birtokos záloglevele ifj. Csatáry János számára
Sarkad, 1641. augusztus 2.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 9.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 24. „E.”)

Fejér János és Szabó Sebestyén sarkadi (birtokos) nemesek jelenlétében igazolja, hogy 35 magyar forintért elzálogosította a Prépostósiben levő részirtokát.

Én Sarkadon lakó Lugasi János, adom tuttára mindeneknek, az kiknek illik ez levelemnek rendiben, hogy én iffiabik Czatáry János Uramnak vetőttem száloghban Praepost Ósiben levő ré[s]z portiómat harmincz eőt magariy forintakan, az mígh magam pénszen kiválthatom. Adom pedig minden hozzá tartozó javai-val, szántó, kapáló földével, erdejével, halászó viszével, rétivel, erdejével és malom helyével, az mígh én kiválthatom. Mikor pedig ki akarom váltani, magam pénszen szabadason möntön kiválthassam vagy magam, vagy maradékom, őh (?) kegyelme is tartosszék kiboczhátani möntön készébül az fellüly megh írt harmincz eőt forint letéve.

⁶⁷ A 19. századi másoló olvasatában „Katona” szerepel, az eredeti oklevél alapján viszont inkább a Batona alakot tartjuk helyesnek. Az adásvételt tanúsító férfi az id. Csatáry végrendeletében szereplő Csikos Istvánnal lehet azonos, s így a Csatáryak – addigra már talán felszabadított – jobbágya volt. Mivel a *Batona/Batonya* vezetéknev a 18. század elején is előfordul Sarkadon, talán ebben az esetben is a város lakossága körében gyakori kettős vezetéknevről (pl. Bende Szabó, Köllüs Szabó) van szó.

⁶⁸ *A Csatáry János és özv. Vezéndi Antalné Csatáry Erzsébet közötti záloglevél, 1653.*

Ez levél adás lőt Sarkadon lakó Fejér János és Szabó Sebestyén előtt. Datum in Sarkad, 2. die Augusti 1641.

Idem qui supra
Johannes Lugasi mp.
(Gyűrűspecst.)

1641. Praepost Ősi zalogos levél.
Csatári Joannem Juniorem inter et Joannem Lugosi factae litterae impignorationales anno 1641.⁶⁹
Bihar C. 9.

11.

Sarkadi Csatáry Bálint végrendelete

Debrecen, 1698. november 21.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 10.;

19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 25. „F.”)

Minden ingó és ingatlan vagyonát fiára, Jánosra és leányaira, Borbálára és Annára hagyja. Mivel Debrecenbe menekülését követően sarkadi és egyéb Bihar vármegyei birtokai török hódoltság alá kerültek, azok visszaszerzését fiára és Komáromy István nevű vejére bízza, akárcsak a Sarkadon elrejtett hetven kard előkeresését.

Sok betegségim és szenvedésem miatt elgyengülvén, hogy gyermekeim közt halálom után versengés ne támadjon, ép és józan észszel rendelem el Istenemtől vett kevés földi vagyonomat ilyen képpenn:

1. Piatz utzai házam három egyenlő részre mennyen.
2. A' Péterfiai házam János fiamé legyen, úgy mennyenek osztályba a' külső földeim is.
3. A' Tótzos kerti szőlőm Borbára és Anna leányaimé legyenek mind.
4. A' Csatári Domszlói szőlő három részre jusson.
5. A' ménesem tsak a' fiamé legyen, de a' szarvas marhákba egyenlő részt kapjanak mind hárman.
6. János fiam, úgy Komáromi István Vőm Uram, tanult emberek mind kettenn, annál fogva a' Pogány által elvett sarkadi, szőrnyűfalvi, étsi jószágimat törvényel vegyék vissza, a' többi jószáglevelek is megvannak a' ládába, de maratt még két levelem Kata testvéremnél is, még mikor megosztottunk. Ősi Gáspárnak és Antal Deáknének eladtam volt zálogba két darab jószágomat, de mind a' kettőt meg ölte a' Pogány, s kezére került a' jószág. A' miólta már a' törökök elől ide, Debreczen várossába szaladtam, 41 esztendő óta, mások is elfoglalták, de a' nagy atyám, a' sarkadi kapitány szerezvén azokat, nem lesz nehéz visszavenni, kézbe van

⁶⁹ Ifj. Csatáry János és Lugosi János közötti záloglevél, 1641.

az igazság. A' Kapitány Szállása pintzjébe és a' déli motsár árokba van hetven kard, ha visszaveszitek, osztozzatok egyformán.

7. A' török fegyverek a' fiamé legyenek.

8. Az ezüst poharokon egyformán osztozzanak.

Mely testamentom tétetett 1698^k esztendőben, November 21^{én} Debretzenbe, ezenn személyek előtt:

Sarkadi Csatári Bálint (*Fekete gyűrűspecst.*)

Coram [*me*] Paulo Villás Senior

(*Vörös gyűrűspecst.*)

Stephano Szatmári

(*Vörös gyűrűspecst.*)

Georgius Pirchy

(*Vörös gyűrűspecst.*)

Csatári Valentini testamentaria dispositio anno 1698.⁷⁰

Bihar C. 10.

Nro 3tio. Fl. 6265.

Csatári Istváné

12.

Vezendi Antalné Csatáry Erzsébet elismervénye unokaöccse,

Csatáry Bálint részére

Kötegyán, 1677. december 19.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 11.;

19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 26. „G.”)

Az édesapjuktól, id. Csatáry János sarkadi kapitánytól rájuk maradt örökségen megosztott a bátyjával, ifj. Csatáry Jánossal, s mivel annak fia, Bálint most távol lakik, kilencven forintért (zálogként) átengedte neki a tulajdonrészét. A pénz visszafizetése után viszont bármikor hozzájuthat a jószágához.

Én Csatári Erzsébet, Vezendi Antal Uram hites társa adom tuttára a' kiknek illik, hogy megosztóván Csatári János Bátyám Urammal, Néhai *Nemzetes* Csatári János sarkadi kapitány édes atyánkról álló jószágakon, az ő Kigyelme fia, Bálintnak részét ő Kigyelmétől megvettem kilencven tallérokon, mivel ő Kigyelmének, másutt lakván, most a' jószág nem kell, de ő Kigyelme túlem ki akarja váltani, elsőben az én pénzem tegye le, annak utánna juthasson hozzá. Írattam Gyánba, 1677. esztendőbe, December 19. napján.

Csatári Erzsébet

Vezendi Antalné [X] húzása

(*Gyűrűspecst.*)

⁷⁰ Csatáry Bálint 1698. évi végrendelete.

Coram me Georgio Bihari
Ecclesiae Gyán Ministro
Cora me Kis János X
(*Fekete gyűrűspecst helye.*)

Csatári Elisabethae consortis Antonii Vezendi testimoniales litterae super emptione bonorum paternorum a Valentino Csatári emptorum anno 1677. emanatae.⁷¹
Bihar C. 11.

13.

Ősy Gáspár elismervénye a Csatáry Bálinttól a szörnyűfalvi birtokrész elzálogosításáért kapott háromszáz forint átvételéről
1686. december 28.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 12.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 27. „H.”)

Én alább megírt recognoscálok, hogy a' mely háromszáz magyar forintot attam Csatári Bálint Uramnak, ő Kegyelme pedig atta volt Szörnyűfalvába való részét nekem zálogba érte, azon pénzt ő Kegyelmetől egészen felvettem, melyről ő Kegyelmet cvietálok. Gyánba, 28. napján Karácon havának⁷² 1686. esztendőbe.

Ősi Gáspár [X] vonása
(*Gyűrűspecst.*)

Coram me Georgio Bihari
Ecclesiae Gyán Ministro mp.

Csatári Valentino datae (?) litterae quietantiales per Casparum Ősy super 300. f. anno 1686.⁷³
Bihar C. 12.

14.

A csatári előljároság becsűlevele
Csatár, 1678. április 4.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 13.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 28. „J.”)

Cégény Ferenc és Horvát János csatári főbírák, esküdtjeikkel együtt igazolják, hogy Csatáry Bálint debreceni lakos kérésére 160 magyar forintra értékelték a csatári Domoszló helyen levő szőlőjét.

⁷¹ Vezendi Antalné Csatáry Erzsébet 1677. évi tanúsító levele arról, hogy Csatáry Bálinttól az atyai javait megvásárolta.

⁷² December

⁷³ Csatáry Bálint elismerő levele az Ősy Gáspártól 1686-ban felvett 300 forintról.

Anno Domini 1678. die 4. Aprilis.

Mi Csatári főbírák, Cégény Ferencz és Horvát János az mi esküt társainkal együt agyuk tuttára mindeneknek, az kiknek illik, mind mostaniaknak s mind jövődébélieknek, hogy jőve mi előnkben ilyen tiszteletes személy, úgy mint Debreczeny várossában lakozó Csathári Bálint, és mondá mi előttünk az specificált böcsülletes személy, Tisztelendő Bírák Uraim, jőjön ki *Kegyelmetek* ide az csatári Domoszló nevű szöllő helyre és böcsüllyön meg *Kegyelmetek* énnekem egy darab szöllő örökségét, mit ér mostani állapotyában. Mi[n]k is azért megtenkintvín méltó kívánságát, tisztünk és hivatásunk szerint meglátogatván, megbecsüllöttük jó lelki ismételünk szerint mostani állapotyában száz hatvan magyar forintokra, H. flo. 160. Ez szöllő eörökség vágyon az fellyeb írt Domoszló oldalon, szomszédgya napkeletrül Debreczenyi Szócs János parlaga, délrül az hegyre járó szekér útt, északrul itten, Csatárban lakozó Vékony András szőleje.

Ennek az elhírelire és erős bizonyosságára adgyuk ez mi falunknak, Csatárnak szokott pecsétivel megerősítetet levelünket tulajdon Debreczenyben lakozó Csathári Bálintnak és maradékinek kezekben.

Idem qui supra
Per juratus notarius
Franciscum Szilágyi mppria.
(*Pecsét.*)

D. Csatári Bálint szőleirül való böcsű levél, Datált 1678. Die 4. Aprilis.
Csatári Valentini vineae litterae aestimacionales de anno 1678.
Bihar C. 13.

15.

A csatári előljároság becsülelevele
Csatár, 1694. október 9.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 14.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 30. „K.”)

Tóth Mihály csatári főbíró, Balogh Péter kisbíró és esküdtjeik igazolják, hogy Csatáry János és Erdélyi Szabó János debreceni lakosok részére a csatári Domoszló hegyen levő szőlőjüket összesen 330 fornit magyar forintra becsülték. Ebből az Erdélyinek járó kétharmad részt 30 forinttal értékesebbnek találták a Csatáry tulajdonában levő egyharmadnál.

Mi, Tóth Mihály csatári fő bíró, második bíró Balogh Péter, a mi becsületes eskütt társainkal együtt. Adgyuk emlékezetire mind azoknak, a kiknek illik, mostaniaknak s jövődébélieknek, hogy jővén előnkben Szabad és Királyi Debretzen várossában lakó Csatári János és Erdélyi Szabó János atyánkfiái, mondanak: Be-

tsületes Uraim, jöjjön el *Kegyelmetek* a csatári Domoszló nevű hegyre, és ott (pro futura cautione) betsüljön meg *Kegyelmetek* minékünk egy darab szőlőt, a melly három részre menendő volna ugyan; mellynek két részét (úgy mint melynek szomszédgya délről az Hegy útya, északról viszont Csatári János Uram szőlejek része) Erdélyi Szabó János Uram kezéhez vészi, és ez a két rész, a mennyivel jobb az harmad résznél, refundálni fogja eő *Kegyelme*, az harmad részben való hátra maradásokat azzal meliorálván: tselekedvén ezeket, magunk és mind a két ágon lévő léendő posteritásink között való háborgatásoknak eltávoztatására: másokért az ő *kegyelmek*nek kívánságokra elmenvén, a szőlőt megjárván s nézegetvén, a mostani időhöz, a szőlőnek is mostani állapotjához képest (1.) in communi **a szőlőt betsültük a szőlőt három** száz harmintz magyar florenos (id est fl. 330.), annak utánna a két részt, mellyet Erdélyi János Uram kezéhez veendő 30 forintal jobbnak az harmad résznél. Ennek a dolognak bizonyossab elhitelére (mi fellyeb említett bírák) adtuk falunk közönséges petsétével erősséttet levelünket Csatári János és Erdélyi János atyánkfiainak és posteritásoknak. Anno 1694. Die 9. 8bris.

(*Pecsét.*) Per juratum Notarium extradata mpria

Csatári Joannis vineae litterae aestimationales suo extra data notariali de anno 1694.⁷⁴

Bihar C. 14.

Nro. 3tio. A Vén Szőlőllő a Domoszlónn vagyis Nagy Szőlő.

Nro. 1o. Debreczeni Csatári János betsű levele. Datált Die 9. Octobris 1694.

16.

Erdélyi Szabó Mihály debreceni lakos elismervénye

Debrecen, 1714. november 10.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 15.;

19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 29. „L.”)

Igazolja, hogy a nagyatyjuktól, Csatáry Bálinttól rájuk maradt, és a csatári előjáróság által 1694-ben felbecsültetett csatári Domoszló hegyen levő szőlőjük után nagybátyja, Csatáry János kifizette neki néhai édesanyjának és nagynénjének a nagyobbik birtoktest után járó 30 forintot.

Én, Nemes Debreczen városában lakó Erdélyi Szabó Mihály adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez levelemnek rendiben, hogy néhai boldog emlékezetű nagyatyánkról, *Nemzetes* Csatári Bálint Urunkról álló csatári Domoszló nevű hegyen **lévő** szőlőnket 1694. esztendőbéli csatári bírák uramékkal megböcsültetvén, az megnevezett szőlő két darabbul álván, a nagyobbik részt intézték eő *Kegyelmék* két részben jobbnak 30 forintokkal, hogy azon nagyobb darabb szőlőt az testvér atya-

⁷⁴ Csatáry Jánosnak, az ő saját jegyzője által kiadott szőlőbecslő levele 1694-ből.

fiak között, az mellyik bírni fogja, tartozék annak, a ki kisebbik részt bírja, fizetni 30 magyar forintokat, akkor jóllehet, az böcsülletes atyafiak az én üdvezült anyámasszonynak, Csatári Borbála Asszonyomnak engették vala az nagyobbik részt; mind azonáltal, annakutánna a sok nyomorúság és kárvallás miat elégtelen lévén üdvezült anyámasszon, mind *Nemzetes* Komáromi Istvánné Csatári Anna Asszony részének megfizetésére, mind a szőlőnek műveltetésére, maga szabad akaratyából bocsátotta *Nemzetes* Csatári János Bátyám Uram kezében a nagyobb darab szőlőt, hogy eő *Kegyelme*, mind *Nemzetes* Komáromi Istvánné Asszonyomat, maga szőlőbeli portiójárul elégettse meg, mind üdvezült anyámasszonyomnak az 30 forintokat tegye le, azért én *Nemzetes* Csatári János Bátyám Uramtul felvettem az 30 magyar forintokat, és ennek utána semmi praetensiómat nem tartom, az megnevezett nagyobb darab szőlőhöz, mivel engemet eő *Kegyelme* jámborul megelégett az megnevezett 30 forintokrul, sőt jövődöben maradékim is semmi nemű szín és praetextus alatt eő *Kegyelmét*, sem az ő *Kegyelme* maradékit meg ne háboríthassák. Melynek nagyobb erősségre adtam ezen kezem írásával és pecsétemmel megerősítet levelemet pro futura cautela *Nemzetes* Csatári János Bátyám Uramnak és az ő *Kegyelme* maradékinak. Actum Debreczen, die 10. Novembris Anno 1714.

Erdélyi Szabó Mihály keze írása és pecséti
(Gyűrűspecét.)

Coram me Gregorio Dömsödy
Coram me Steph. Margitai mp.
Coram me Johanne Kállai

[*Rávezetve az irat hátoldalára:*] Csatári Nagy Szőlőrül való levél
Erdélyi Szabó Mihály ellen való szőlő örökségrül álló levél, Datált 10. Novembris 1714.

Nro. 2do.

Csatári Joannem inter et Michaellem Szabo literae impignorationales super vinea in Premontorio Csatári Domszlo existente anno 1714.⁷⁵

17.

Erdélyi Szabó Mihály Piac utcai debreceni lakos elismervénye
Debrecen, 1721. szeptember 1.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 16.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 31. „M.”)

Igazolja, hogy a nagyapjától, Csatáry Bálinttól rámaradt Tóczós kerti szőlőjét örök áron eladta nagybátyjának, Csatáry Jánosnak, aki a kialakított összeget rendben át is adta neki.

⁷⁵ Csatáry János és Szabó Mihály között a csatári hegyen levő Domszlo nevű szőlőről, 1714-ben készült záloglevél.

Én Nemes Debreczen várossában Piacz uczzában lakó Erdélyi Szabó Mihály adom tuttára mindeneknek az kiknek illik, ez levelemnek rendiben, hogy bizonyos szükségemtől kinszerítettvén attam el örök áron megmásolhatatlanul az Toczos kertben néhai boldog emlékezetű nagy atyám uramrul, úgymint Csatári Bálint Uramrul reám szállott palánt szőlő örökségemet, mellyet is nagyobb részént én magam építettem, melynek északrul való szomszédgya Szilágyi Szűcs Ferencz Uram, délrül való szomszédgya *Nemzetes* Csatári János Bátyám Uram palánt szőleje. Attam penig örök áron ezen specificált szőlő örökségemet *Nemzetes* Csatári János Bátyám Uramnak és maradékinak nyolczvan egy forintokon hatvan pénzeken id est fl. 81., 60., mely bizonyos számú pénzeket Űkigyelme ennékem jámborul meg fizetett. Melyrül adom ezen kezem írásával megerössített pecsétés levelemet, hogy sem magam, sem maradékim Űkielmét és maradékit meg nem háboréttuk.

Erdélyi Szabó Mihály keze írása és pecségi
(*Gyűrűspecst.*)

Datum Debreczen, Anno 1721. Prima Septembris.

Coram [*me*] Stephano Böszörményi
Coram [*me*] Stephano Edelinyi
Coram [*me*] Johanne Debrecsenyi Nagy

[*Rávezetve az irat hátoldalára:*] Erdélyi Mihálytól vett Szőlőkrül való Contract[us] A Tóczos Kerten. Bálintig

Csatári Joannem Inter et Michaelem Szabo initae litterae venditionales super vinea in Toczoskert existente, anno 1721.⁷⁶

18.

Dobozi Jánosné Csatáry Ilona elismervénye
Debrecen, 1736. május 5.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 17.;
19. századi másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 32. „N.”)

Igazolja, hogy a szüleitől, Csatáry Jánostól és Jóna Katától rámaradt Péterfi utcai házban levő örökségére 300 magyar forint kölcsönt vett fel öccsétől, Csatáry Istvántól.

Recognitionales

Én alább is írt személy, Csatáry Ilona, *Nemzetes* Dobozi János Uram hitves társa, praesentibus recognoscálok, hogy édes atyánkrul, Néhai *Tekintetes* Csatáry János Uramrul, és *Nemzetes* Jóna Kata Asszony édes aszony anyámrul réánk szál-

⁷⁶ Csatáry János és Szabó Mihály közti adásvételi levél a Tóczos kertben levő szőlőről, 1721.

A Sarkadi Csatáry család iratai

lott, *Nemes Péterfia* uczában lívő házi jussomra vettem fel, *Tekintetes és Nemzetes Csatári István Eöcsém Uramtul* eő *Kegyelmitül* háromszáz magyar forintokat, mellyrül is adtam eő *Kegyelminek* ezen recognitionalis írásomat subscriptiómal és peccétemel megerősítvén. *Debreczeni, Die 5ta Maji 1736.*

Id est fl. 300, - vo Hung:⁷⁷

Csatári Kata (Gyűrűspecét.)
Dobozi János (Gyűrűspecét.)
Ifjú Dobozi János (Gyűrűspecét.)
Ifjú Thott István (Gyűrűspecét.)

Coram me Petro Szólnáki mp.

Coram et per me Johannem Vasvari p. t. scribam Platae mp.

Coram me Michaële Fábian mp.

F. Pénzbeli fizetés Nro. 1mo. fl. 300ra.

Csatári Catharinae recognitionales super 300. Rflnis quo a Stephano Csatári pro domo acceperit. *Anno 1736.*⁷⁸

Bihar C. nro. 17.

19.

Csatáry István és Csátáry Kata osztálylevele

Debrecen, 1739. szeptember 23.

(19. századi másolat. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 33–34. „O.”)

A felek Szilágyi Mihály debreceni szenátor jelenlétében igazolják, hogy az édesatyjuk, Csátáry János halála után rájuk maradt örökség kapcsán még 1736-ban, Maróti György és Sarói István szenátorok jelenlétében megkezdett osztozkodás barátságosan végbement.

Copia

Mi alább megírtak adjuk tudtára mindeneknek, valakiknek illik ezen leve-lünknek rendiben: Hogy mi in anno et die infradatarum *praesentium*⁷⁹ a' *Tekintetes Nemes Tanátstól Nemzetes Csátáry István Uram és Csátáry Kata Asszony* instán-tiájokra az ő kegyelmek között mint egy atyától és egy anyától származott két test-vér és egyenlő osztályú atyafiak között még in anno 1736. *Tekintetes Maróti György és Sarói István Senátor és Deputátus Uraimék* előtt kezdetett, és nagy rész-ben véghez is ment, de nem confirmáltatott amicabiles divisiójoknak revisiójára és

⁷⁷ Így! Talán a vonás forint rövidítése – S. I.

⁷⁸ *Csatáry Kata elismervénye arról a 300 forintról, amit Csátáry Istvántól a házért kapott 1736-ban.*

⁷⁹ *az alul megadandó évben és napon.*

rátificációjára admittáltatván Nemzetes Csatári István Uram házához lementünk, és a' megnevezett 2 testvér atyafiaikat személyek szerént külön-külön meghallgatván, előttünk tettenek ilyen atyafiságos megedgyezést. Elsőben is már megírt *Nemzetes Csatári István Uram Csatári Kata Asszony* kívánságára jó lelkiismerettel édes attyáról, *Nemzetes Csatári János Uramról* és édes szülő anyjáról, *Jóna Kata Asszonyról* elmaradott minden névvel nevezendő ingó és ingatlan jókat előadván; in specie házakat, malmokat, kerti és hegyi szőlőket, házbeli eszközöket, szántó és kaszálló földeket, szekereket, lovakat és ökröket, teheneket, pénzt, és pénzt érő minden jókat, valamelyek divisióra valók voltak, melyeknek előadásával és számlálásával nevezett Csatári Kata Asszony is contentáltatott, megírt *Nemzetes Csatári István Uram* pedig mindeneknek ráta medietássát apprehendálta, úgy hogy testvér nénye, Csatári Kata Asszony a' vagy successora iránt továbbra való *praetensiót* sem maga, sem successora nem tarthat, nem is tart. Másodszor. Már többször is megírt Csatári Kata Asszony is hasonló képpen téve előttünk ilyen vallást; a' mely ami nobilis divisiót a' feljebb megírt *esztendőbe* akkori senátor és deputátus uraimék tettenek. Ő Kigyelmek között és a' mi képpen testvér öttse, *Nemzetes Csatári István Uram* jó lelki esmérettel előadott mindeneket, valamelyek divisióra valók voltak, abban tsendes lelki esmérettel megnyugoszik, azt megerőssíti, és megmásolhatatlanná teszi, azon az okon, hogy valamelyek Ő Kigyelmét illethetik és successorait az elő adott jószágból, mind ingó, mind indulhatatlanokból, mint egyenlő osztályú atyafinak a' ráta medientássát ki zakasztották, és a' melyeket kétféle szakaszthattanak in natura, a' melyeket pedig el nem szaggathattanak (minémű volt a' Péterfia uttcába *Nap Keleti Soron Villás Pál* és *Dobozi János Uraimék* házok szomszédságában lévő kűház), azokról pénzzel elcontentáltattak, és ő Kigyelme is mindenekből az ő Kigyelmét illető portiót egészen kezéhez vette, anynyira, hogy sem kedves öttse, *Nemzetes Csatári István Uram*, sem successora ellen továbbra való *praetensiót* nem tart, sem maga, sem successora. A' mely *amicabilis divisiójoknak* megerőssítésére edgyező akaratból tevének előttünk száz arany vinculomot, hogy a' mely fél ezen *amicabilis divisiót* maga, vagy successora in toto vel in parte felbontaná a' vinculás poenában azonnal convincáltassék, a' melyet mind a' két fél maga keze írásával és szokott petsétivel előttünk meg is erőssített. Mi is azért ezen előttünk, a' megírt rend szerént végbe ment és megerőssített atyafiságos edgyezéseknek és osztályoknak nagyobb erősségére adtuk ezen testimonialisunkat magunk kéz írásával és usuális petsétünkkel is megerőssítvén.

Debretzenben, Anno 1739. 23. *September*.

Szilágyi Mihály mp. (L. S.) senátor és deputátus
Csatári Kata keze kereszt vonása [X] és petséti (L. S.)
Csatári István keze írása és petséti (L. S.)

20.

A debreceni református eklézsia anyakönyvi kivonata Csátary János és fiai,
Gábor és István debreceni lakosok kereszteléséről

Debrecen, 1822. november 5.

(Egykorú másolat. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 35. „P.”)

Az anyakönyvi kivonatok kiadója: Márton József debreceni református lelkész; hitelesítette: Sárváry Jakab, a királyi tábla jegyzője.

Pár

Extractus Matriculae Baptizatorum Ecclesiae Helveticae Confessionis
Debretzinensis

de dato 23^{ae} Juli Anni 1730.

Péter Fiában Csátari István fia: János, Kereszt Attya: Sződi István praedikátor.

de dato 17^a Decembris Anni 1751.

Péterfiában Ifjú Csátary János és Hertzeg Erzébet fiok: Gábor, Kereszt Atyák:
Professor Szilágyi Sámuel, Notárius Pándi János, Nádudvari István.

de dato 8^{ae} Decembris Anni 1760.

Péterfiában Csátary János és Hertzeg Erzébeth fijok: István, Kereszt Atyák:
Doctor Veszprémi István, Baranyi Miklós, Fiscális Jenei András.

Extractum et extradatum Debrecini, die 5ª Novembris 1822. (L. S.) per Josephum Márton mp. Ecclesiae Helveticae Confessionis Debrecinensis VDMinistrum.

Praesentem Extractum, Matricularem per me cum Prothocollo qui Superius innuitur, collatum, ex eodem de verbo ad verbum descriptum esse fide digne vestrae recognosco Debrecini die 5^a Novembris 1822. Jacobus Sárváry mp. Inclÿtae Tabulae Regiae Judicariae Juratus Notarius. (L. S.)

21.

Máramaros vármegye tanúvallatása Csátary István vármegyei földmérő,
kabolapataki lakos részére

Máramarossziget, 1825. június 8.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 18.;

Egykorú másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 36–37. „Q.”)

1823. december 17–18-án, Máramarosszigeten hites tanúvallomásokkal igazolják, hogy Csátary István és fivére, Csátary Gábor halmi (Ugocsa vm.) postamester mintegy 28 esztendővel azelőtt, Debrecen városából származtak jelenlegi lakóhelyükre.

Mi Máramaros Vármegye Egyházi Fő Rendeinek Ország Zászlóssainak, Fő és Nemes Rendeinek Közönsége adjuk tudtokra e' jelenvaló levelünknek rendiben mindeneknek, a' kiknek illik, hogy minekutánna ditsősségessen országló Kegyelmes Koronás Fejedelmünknek szolgálattyt a' közjót, és ezen vármegye egyéb

dolgait illető tárgyaknak folytatások és elintéztetések végett a' mai alól meg íratott napon, helyen és esztendőben egybegyülekezvén kisebb gyűlést tartottunk volna, akkoron ezen Nemes megyében, Kabolapataka helységben resideáló földmérőnk, Csatári István úr hozzánk bényújtott esedező levelében az eránt folyamodot alázatosan, hogy az esedező leveléhez mellékezett, nemességét tárgyazó és megyénk törvénytészi hitelesítő kiküldöttségébe meghitelesített esketést részére hiteles petsét alatt adnók ki, mely kéréshez képpest azon esketést ide által íratuk, a' mely szóról szóra így következik:

Alább írtak ezennel megesmérjük és bizonyítjuk, hogy mi ezen Nemes Máramaros vármegyében fekvő, és Kabolapatak nevezetű helységben lakozó Nemes Nemzetes és Vitézlő Csatári István földmérő úrnak részére és kérésére az ide alább béirt kérdőpontokra a következő esketést vittük légyen véghez Szigethen, az alól feljegyzett időben:

Kérdőpontok

1ör. Esméri-é a tanú Tekintetes Nemes Ugocsa vármegyébe, Halmiba lakó királyi postamester, Nemes Csatári Gábor, és ezen Nemes megye első földmérőjét, Nemes Csatári István urakat? Ha esmeri

2ör. Vallja meg letett hüte alatt a tanú, honnan származtak ezen két egy testvérek közzül az edgyik Halmiba, a' másik pedig ide, Szigethre, s mi okra való nézve?

3or. Esmerte é a tanú az eskettető úrnak úgy testvéreinek attyát és anyyát, tudja-é, hogy hívták azokat?

4er. Hány esztendeje, hogy elszármaztak születések helyyéről?

5ör. Kit tud jó tanúnak kinevezni?

Következnek a tanúk vallomásai.

Első tanú, Sipos György szigethi lakos, mintegy 60 esztendő, megeskettetvén, s kérdeztetvén, valja az:

1re. Mind Halmiba lakó Nemes Csatári Gábor postamester, mind ennek testévért, Csatári István földmérő urakat jól esmérem, mert ezen úrnak hajdúja is voltam Szigethre lett származása után.

a' 2ra. Mind Nemes Csatári Gábor úr, mind az eskettető úr Szabad Királyi Debretzen várossából származtak, áhol szép kőházak is volt, mellyet, midőn az eskettető úrnál három ízben is mint hajdúja, Debretzembe jártam mutatott, mert már akkor el volt adva, mind kettejeket hivataljaik hozták ki elébbeni lak helyyéről.

a 3ra. Az eskettető úr édes attyát Jánosnak hívták, a' mint azt az eskettető úrtól több ízben hallottam, mert már ekkor meg hólt volt, hanem az édes anyyát, a' kit Hertzeg Erzsébetnek hívtak, jól esmértem, mert ez az eskettető úrnál lakott haláláig.

a 4re. A nevezett uraknak születések helyyéről lett kiszármazásoknak lehet mintegy 28 esztendeje.

a 5re. A feleségem, a'ki az eskettető úr édes anyyával jött ki Debretzemből, jó tanú lehet.

Második tanú, Kardos Ersébeth, Sipos György szigethi lakos felesége, mintegy 50 esztendő, megeskettetvén s kérdeztetvén, valja:

1re. Mind Halmiba lakó Nemes Csátári Gábor királyi postamester, mind Nemes Csátári István első földmérő urakat jól esmérem, mert én is debretzeni születésű lévén, a' szüleiknél szolgáltam is.

a' 2ra. Valamint Halmiba Nemes Csátári Gábor, úgy ide Szigethre, Nemes Csátári István urak Szabad Királyi Debretzen várossából származtak, az edgyiket Halmiba, a' királyi postamesterségnek megnyerése, a' másikat pedig ezen Tekintetes Nemes vármegye hívta meg földmérőnek.

a 3ra. A' fent tisztelt uraknak szüleiket is jól esmértem, mert nállak laktam is Debretzembe, az öreg urat Jánosnak, a' nagyasszonyt pedig Hertzeg Ersébethnek hívták, s Debretzembe szép kőházak s három malmaik is voltak. Engemet Debretzemből a' nagyasszony hozott ki a' fiához, Szigethre, s itt férjhez adott a' mostani férjemhez, aki akkor időben hajdúja volt az eskettető úrnak, s véle még azután három ízben is járt Debretzembe.

a 4re. A' fent tisztelt uraknak születések helyéről Debretzemből lett hív származásoknak már 28 esztendeje, a' Nagy Asszony minekutánna kijött Debretzemből végképen, a házát is eladta egy Árvai nevezetű szabónak, s azután itt Szigethen, a' fiánál hólt meg.

Melly esketés, hogy általunk a' fent leírt módon vitetett légyen véghez, arról adjuk ezen bizonyító írásunkat. Szigethen, December holnap 17k napján 1823. – Tekintetes Nemes Máramaros vármegyének vice szolgabírája: Vlád György mp. (L. S.), és ugyan a' tisztelt Nemes vármegyének ordinarius esküttye: Komáromy János mp. (L. S.)

1823k esztendőben Karátson hava 18k napján Privilegialt Coronalis Szigeth várossában tartott Tekintetes Nemes Máramaros vármegyének kibotsátott állandó Hitelesítő Kiküldöttsége előtt, ezen mellesleg való vizsgálódásban foglalt tanúk meghitelesítettvén, – az 1ő tanú, Sipos György újonnan meg eskettetett, a' 3k ponthoz hozzá adja, hogy az eskettető annyát, Therzek Ersébetett maga hozta Debretzenből – 2k tanú, Kardos Ersébeth megeskettetett a' 4k pontban világosítja, hogy annak vagyon már 28 esztendeje, hogy őtet a' Nagy Asszony e' megyébe hozta, többi aránt vallomását meg erősítette. Jegyzette: Gerzon Ferentz mp. ordinarius vice notarius.

Melly ide által szóról szóra minden hozzá adás, változtatás, vagy elhagyás nélkül beíratott esketésről a folyamodó igazának fent tartására szolgálható bizonyosságul kiadtuk e jelen való hiteles pecsétünkkel megerősített levelünket, a' közigazság azt hozván magával.

Költt a mi, 1825k esztendőben Szent Iván hava⁸⁰ 8k napján, Privilegialt Coronalis Szigeth várossában tartott kisebb gyűlésünkből.

(Papír fedezetbe nyomott pecsét.)

⁸⁰ Június

Megolvasta és kiadta:
Ifjabb Várady Ádám mp.
A' fent tisztelt *Tekintetes Nemes* megyének
táblabírája és első aljegyzője

Csatári Joannis inquisitoria relatoria super origine ipsius, per Regios Georgium Vlád, et Joannem Tóth *anno* 1736. peracta.⁸¹

Bihar C. nro. 18.

22.

Csatáry József 1797. február 23-án, Máramarosszigeten történt
keresztelésének anyakönyvi kivonata
Máramarossziget, 1797. február 23.
(Eredeti. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 38. „R.”)

Az anyakönyvi kivonat kiállítója: Jászai István máramarosszigeti református
lelkész, hitelesítették: Szigethi Szöllősy István Máramaros vármegyei szolgabíró és
Nemes (Pap) Antal esküdt.

Extractus
Matriculae Ecclesiae Helveticae Confessionis addictorum
Szigetiensis in Marmatia.⁸²

1797. A megkereszteltettek
Febr. 23.

Tsatári István Földmérő Úrnak Nánási Juliánától Jósefet. *Kereszt Atya* és
Anyja Nemes Vármegye Fő Notáriusa Vasadi György Úr és Felesége Budai The-
résia. – G. J.

Praesentem extractum originali conformem, et litteraliter transsumtum esse
officiose testor Szigetini, anno millesimo octingentesimo vigesimo tertio mensis
decembris die decima septima.

(*Pecsét.*) Stephanus Jászai mpr.
V. D. Minister et Pastor
Ecclesiae Reformatae Szigethiensis

Praesentem Extractus ex Protocollo Ecclesiae Reformatae Helveticae Confes-
sioni Addictorum Szigethiensis in nostra Praesentia Concinnatum esse praesentibus
testamur Szigethini ut supra.

⁸¹ Csatári Jánosnak a saját származását firtató a királyi Vlád György és Tóth János királyi emberek ál-
tal 1736-ban (készített) beszámolója.

⁸² Máramarosszigeti helvét vallású eklézsia anyakönyvi kivonata.

A Sarkadi Csatáry család iratai

Inclyti Comitatus Máramarosiensis Judlium (Pecsét.) Stephanus Szöllősy de Szigeth mp.

et

*Ejusdem Inclyti Comitatus Jurassor (Pecsét.) Antonius Nemes alias Pap mp.*⁸³

23.

A Sarkadi Csatáry család leszármazásrendje
(Eredeti. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 39. „S.”)

A. B. C.	C. D. E.	F. G. H. I.	J. K. L. M.	N. O.	P.	P. Q.	R.
	<u>Helena</u>						
	<u>Juditha</u>					<u>Gábor</u>	
<u>Csatáry</u> <u>János</u> Impetra- tor anno 1607.	<u>János</u>	<u>Bálint, e</u> költözött jó- szágából ki Debre- czenbe	<u>János</u>	<u>István</u>	<u>János</u>	az instánsok	
	<u>Ersébeth</u> Vezendi Antal Deákné	<u>Kata</u>	<u>Anna</u> Komáromi Istvánné	<u>Kata</u> Dobozi Jánosné		<u>István</u> produ- censek	<u>Jósef</u> produ- cens
			<u>Borbála</u> Erdélyi Szabó Jánosné				

24.

A debreceni tanács igazolása Csatáry József királyi táblai ülnök részére
Debrecen, 1822. február 23.

(Eredeti. MOL F 17. Cista comitatum, Bihar. Fasc. C. Nr. 19.;
Egykorú másolata: HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 40. „T.”)

Igazolják, hogy a kérelmező egyenes ági apai felmenői 1666-tól fogva városukban folyamatosan töltöttek be közhivatalokat.

Mi *Nemes Nemzetes* Szabad Királyi Debreczen várossának polgármestere és tanáttsa adjuk tudokra a' kiknek illik, hogy a' *Méltóságos Királyi Tábla* Juratussa, *Nemes Csatáry József* Uram azon esedezett előttünk, hogy adnánk arról, hogy az ő elei városunkban micsoda hivatalokat viseltek bizonyság levelet. Annak okáért az

⁸³ *Szigeti Szöllősy István, Nemes Máramaros vármegye szolgabírája és Nemes más néven Pap Antal, ugyanazon nemes vármegye esküdtje.*

esedező kívánságához képpeszt jegyzőkönyveinket felnézetvén, úgy találtatott, hogy esedező elei ezen városban fő-fő hivatalokat viseltek; nevezetesen Csatóry Bálint Uram 1666k esztendőőtől fogva 1699k esztendeig senátoságot; Csatóry János Uram 1710k esztendőőtől fogva 1731k esztendeig polgármesterséget és senatorságot; Csatóry István Uram 1735k esztendőőtől fogva 1758k esztendeig senátorságot; végre Csatóry János Uram 1755k esztendőőtől fogva halála napjáig esküdtséget.

Melyeknek hitelére adtuk ezen városunk szokott pecsétjével megerősített bizonyosság levelünket. Debreczenben, februarius 23k napján, 1822k esztendőben tartott tanács gyűlésünkben.

(Pecsét)

Kiadta Dömsödi Gábor mp.
hites notarius.

Csatóry Joannis testimoniales super eo sonantes quod antecessores ipsius qualita officia gesserint anno 1822. emanatae.⁸⁴

Bihar V. nro. 19.

25.

Ugocsa vármegye igazolása Csatóry Gábor halmi postamester számára
Nagyszőlős, 1825. május 3.
(Eredeti. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 41–42. „U.”)

A vármegye tanúsítja, hogy Csatóry Gábor hozzájuk folyamodott a korábban náluk viselt esküdti hivataláról szóló igazolás kiállításáért, amit teljesítettek is.

Mi Ugocsa Vármegye Egyházi Fő Rendjeinek, Ország Fő Zászlóssainak, Nagyjainak és Nemesseinek Közönsége adjuk tudokra mindeneknek, a' kiknek illik, e' jelenvaló levelünknek rendiben, hogy minekutánna ditsősségesen országgló Kegyelmes Koronás Fejedelmünknek szolgálatját, a' közjót, és egyéb, ezen megyénket érdeklő tárgyaknak folytatások és elintézések véget e' mai, alól megíratott napon és hejjen öszvegyülekezvén, kisebb gyűlésünket tartottuk volna, akkoron megyebéli halmi postamester *Nemzetes Csatháry Gábor fojamodott hozzánk a'* végett, hogy a' f. e.⁸⁵ július 26ik napján tartatott közgyűlésben azon kérésére, melly szerint kívánt vala a' felett bizonyosság levelet kiadattatni, hogy a' fojamodó ezen megyénkbe rend szerént való esküdti hivatalt viselt, a' megye lajstromozójának e'

⁸⁴ Csatóry János [!] 1822. évben kibocsátott arról szóló tanúsítványa, hogy az ősei előkelő tisztségeket viseltek.

⁸⁵ folyó esztendő

tárgyban bejött hivatalos tudósítását nekie hiteles formában, arra szüksége levén, adnók ki; melly is következik e' szerént:

Infrascriptus tenore praesentium recognosco, quod ego Perillustris Domini Gabrielis Csatáry Postae Magistri Halmiensis ad recursum, Generali *Inclyti Comitatus* Ugocsiensis Congregationi, die 26a Julii a. c. celebratae introporrectum, subsecutam ad gratiosam determinationem Archivum *Inclyti Comitatus* revolvens, in sequelam ejusdem recursus sequentia reperi, utpote:

1o Litteras Excellentissimi Domini adhunc fungentis Supremi Comitatus Simonis Révay *Inclyti Comitatus* exoratas, in sequentibus:

Copia.

Judita Particularis Congregatio! Quando quidem ex repraesentatione *Inclyti* Particularis Congregationis de dato 23ae Febr. a. c. Judicem demum Domini Gabrielis Morvay gesto Jurassoris officio valedicentis, Dominum *Gabrielem Csatáry ad* capessendum hoc munus per *Inclyti Particularis* Congregationem recommendatum denomino, Maneo Ung. (?) Die 25a Apr. 1786. Servus obligatissimus Simon Révay m. p.

Dorsalis continentia modo descriptarum Litterarum: Litterae Excellentissimi Domino Fungentis Supremi Comitatus et Commissarii Regii de resolutis gremiali populo 1000 *Rhenes florenis*: de inter dicta verberatione Rusticorum, item migratione Colonorum de uno in alium fundum, ac demum, – Resolutio invicem Gabrielis *Morvay Jurasore Gabriele Csatáry porro Q.* revolvens protocolla anni praementionati praetitulatum Dominum Officio Jurassoris Functum fuisse plurima comprobant litteralia – sed paulo post *Comitatu* Ugocsiensi cum Bereghiensi unito, protocolla istius temporis non extant, adeoque, quosque hocce officio functus fuerit? Nulla reperiuntur vestigia. Super quibus praesentes exhibeo litteras testimoniales. Datum in Oppido Nagy Szöllös, die 13a Mensis Augusti 1824. Josephus Zohon de Almás m. p. *Inclyti Comitatus* Ugocsiensis Archivarius et Registrator. (L. S.)

Mint hogy pedig az igazságon épült kérelmeket megtagadni nem lehetne, annak szóról szóra minden hozzáadás vagy elvétel nélkül ezen levelünkben lett béiktattatásáról adjuk ezen szokott hiteles petsétünk alatt költ levelünket, a' köz igazság azt hozván magával. Költ az 1825ik esztendőben, május 3ik napján, Nagy Szöllös mezővárossában tartott kissebb gyűlésünkben. Felolvasván kiadta Dancs József m. k., a' fent titulált vármegyének fő jegyzője.

26.

Id. Szaplontzai József királyi tanácsos, Máramaros vármegyei alispán rendelete

Csatáry István mérnök számára

Máramarossziget, 1807. március 19.

(19. századi másolat. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 43. „X.”)

Elrendeli, hogy a vármegye egyik fő- vagy alszolgabírája egy esküdttel Csátáry István úr részére és kérésére végezzen törvényes esketéseket a vármegye területén. A rendelet után két elismervény másolata következik arról, hogy Csátáry Ist-

ván zsoldosállítással, valamint a közös kasszába történt befizetéssel eleget tett nemesi kötelezettségének az 1797. évi nemesi felkelés idején.

Pár

Hagyatik ezen *Tekintetes Nemes Máramaros vármegye fő- vagy alszolgbíró* urai közzül egyikének, hogy Szigeten ezen *Tekintetes Nemes* Megyében lakó Nemes Nemzetes Csatári István Úrnak részére és kérésére esketéseket, törvényes intéseket, el- és megtiltásokat és egyéb törvényes dolgokat, mellyek hatalmát felül nem haladják, megtartván mindazáltal azokat, mellyeket a Haza törvényénél és a *Tekintetes Nemes Vármegye* határozásánál fogva meg kellett tartani, egy esküt is maga mellé vévén véghez vinni el ne mulasson. Szigethen, Böjtmás Hava 19^k napján 1807^{ben}, *Tekintetes Nemes Máramaros vármegyének* első al-ispánnya s királyi tanácsos id. Szaplontzai József. – Ehez kaptosoltatik az esküvésre idéző (L. S.) petsét is. – Melynek a *Tekintetes Nemes* vármegye által határozott büntetés alatt kötelezettek engedelmeskedni.

Quietantia huszonnégyszáz / 24. rénes forintokról, mellyeket nekem, alábbírtnak *titulált földmérő Csatári István Úr*, a' részéről állítandó insurgens három hónapi intertentiójára kezemhez adminisztrált a' végett, hogy én azt az insurrectionalis generalis cassába adminisztráljam, ezennel bizonyítom. Szigeth, die 20^a Juny 797. – Id est Rf. 24. Xr 00. [Áthúzza! – S. I.] Fejér József Szigethi *Tekintetes Nemesség* Hadnagya.

Quietantia nyoltzvan rhenes forintokról, mellyeket is Nemes és Vitézlő Csatáry István Insinér Úr, az mostan állított Nemes Insurrectio részére repartíált concurrentialis summából a' *titulált Csatáry István Úr*ra esett 150 / százötven rénes forintból e máj napon énnékem a' végett adminisztrált, hogy én is ezt, insurrectionalis casának részéről a *Titulált Uramnak*, melyről is praesentibus quietálom. *Signatura* Szigeth, Die 27^a Juny 1797. *Fejér József, a' Szigethi Tekintetes Nemesség* Hadnagya.

Id est Rflor. 80. Xr .00.

27.

Bereg vármegye igazolása Sarkadi Csatáry Gábor számára

Beregszász, 1826. május 1.

(Egykorú másolat. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 44. „Y.”)

A vármegye igazolja, hogy Sarkadi Csatáry Gábor csász. kir. postamester, halmi (Ugocsa vm.) lakos, 1786-ban esküdti hivatalt viselt az akkor egyesített Bereg és Ugocsa vármegyékben.

Pár⁸⁶

⁸⁶ másolat

103. Mi, Beregh Vármegye Egyházi s Világi Fő és Nemes Rendeinek Közönsége tudtokra és értékre kívánjuk adni mindeneknek, hogy midőn Mi az alább nevezendő helyen, napon, holnapban és esztendőben ditsősségesen uralkodó Felséges Fejedelmünk hív szolgálattját, szegény adózóink könnyébségét s maradhatóságát, következőképpen a' közjót tárgyazó némely hivatalos dolgoknak elintézése végett felesebb számmal öszvejövén közgyűlést tartottunk volna, akkoron szomszéd Tekéntetes Nemes Ugocha vármegyében, Halmiba lakozó *Nemes Sarkadi Csatáry Gábor* császári királyi postamester alázatos folyamodásában kért bennünket tartozó tisztelettel, hogy az általa archiváriusunk aláírása alatt levéltárunkból kivett kivonás előmutatása szerént 1786k esztendőbe, midőn t. i. megyénk szomszéd Tekéntetes Nemes Ugocha vármegyével öszvekaptsolva volt, teljesített eskütti hivatalának viseléséről nékie hiteles petsétünk alatt bizonyítást adni méltóztatnánk.

Mely a' képpen előmutatott levéltári kivonásnak utasítása szerént megtekéntvén levéltárunk jegyzeményeit, azon 1786k esztendei prothocollum 1935., 1961., 2058. s több számjai tanúbizonytsága szerént nyilvánvalóvá tétetvén előttünk a' nevezett *Nemes Sarkadi Csatáry Gábornak akkoron edgyesült Nemes Beregh és Ugocha vármegyékbe viselt eskütti hivatalának folytatása, a' folyamodó kérésének teljesítése tekintetéből jussai védelmére kiadtuk arról ezen megyénk élő petséttyével megerősített hiteles bizonytság levelünket, a' közigazság úgy hozván magával. Költ Beregh Szászban, május 1ő napján, 1826k esztendőbe tartatott közgyűlésünk-ből. Megolvasta és kiadta *Ludányi Bay Ignáts mp., a fent tisztelt Nemes vármegyének első all jegyzője.* (L. S.)*

28.

Máramaros vármegye igazolása Csatáry József megyei tiszti ügyész,
kabolapataki lakos számára

Máramarossziget, 1826. március 30.

(Egykorú másolat. HBML IV. B. 6/e. Nr. 248. fol. 45. „Z.”)

A vármegye igazolja, hogy a kérvényező édesapja, Csatáry István megyei földmérő 1797–1812 között folyamatosan kivette részét az országgyűlés által kivett nemesi terhekből, és minden alkalommal hiánytalanul befizette a nemesi felkérés kasszájába a rá kivetett összeget.

Pár⁸⁷

1023. Mi, Máramaros Vármegye Egyházi Fő Rendeinek, Ország Zászlóssainak, Fő és Nemes Rendeinek Közönsége, adjuk tudtokra e' jelenvaló levelünknek rendeiben mindeneknek, a' kiknek illik, hogy minekutánna ditsősségesen országló Kegyelmes Koronás Fejedelmünknek szolgálattját, a' közjót és ezen vármegye egyéb dolgait érdeklő tárgyaknak folytatások és elintéztetések végett a' mai, alol megíra-

⁸⁷ másolat

tott napon, helyen és esztendőben közgyűlést tartottunk volna, akkoron megyénk Kabolapataka helységébe lakozó, *betsülletből szolgáló tisztü ügyészünk, Csatáry József* úr hozzánk benyújtott esedező levelébe az eránt folyamodott, hogy édes atyára, *Csatáry István* úrra azon időtől ólta (!), miolta megyénkbe, mint rendszerént való földmérőnk beszármazott, az ország gyűlései által meghatározott törvényes terhekből mennyi háromlott, hiteles bizonyság levelet adni méltóztatnánk. Kinek is, igazságos kérésére hajolván levéltárunkba lévő számadásainkból a' folyamodó édes atyára a' megnevezett terhekből háromlottakat kiírattuk, melyek is így következnek:

	Fr.	Xr.
1797 \underline{k} esztendei insurrectionális <i>cassába Csatáry István Uram</i>	150	–
1800 \underline{k} esztendei insurrectionális <i>Cassába Csatáry István Uram</i>	46	19 ½
1807 \underline{k} esztendei <i>subsidiumba Csatáry István Uram</i>	41	40
1807 \underline{k} esztendőben a' magyar <i>musaeumra Csatáry István Uram</i>	2	20
1809 \underline{k} esztendei insurrectionális <i>cassába Csatáry István Uram</i>	41	40
1812 \underline{k} esztendei insurrectionális <i>cassába Csatáry István Uram</i>	29	59

Mely a' fent írt módon kijegyzettek, hogy levéltárunkba találtató számadásainkból íródta által, arról a' folyamodó *Csatáry József* *betsülletből* szolgáló tisztü ügyészünknek kiadtuk e' jelen való vármegyénk hiteles petsétyével megerőssítettett bizonyság tévő levelünket, a' közigazság azt hozván magával. Költ az 1826 \underline{k} esztendőben, Böjtmás hava⁸⁸ 30 \underline{k} s az azt követett több napokon, Privilegiált Coronális Szigeth várossában tartott közönséges gyűlésünkéből. Megolvasta és kiadta *Ifjabb Várady Ádám mp.*, a' fent tisztelt *Tekintetes Nemes* megyének tábla bírāja és első all jegyzője. (L. S.)

⁸⁸ március

A forrásokban előforduló idegen és régi szavak jegyzéke⁸⁹

- actum = véghez vitetett (*hivatalos okmányok záradékában az iratban foglalt jogi cselekmény időpontját jelzi; vö.: datum*)
administrál- = szolgált
administrator = intéző, igazgató, kezelő; többnyire valamely betöltetlen hivatal tényleges irányítója
admittál- = bebocsát, magához enged, elfogad
ad primum imperatorem = az első javadalmazottnak
ad punctum = a ... pontra
allegatio = előterjesztés, előhozás; szóváltás, perbeszéd
amicabiles divisio = barátságos örökségfelosztás (osztály)
apprehendál- = megszerez
approbál- (*aprobál-!*) = jóváhagy, elfogad, helyesel, megerősít, megelégszik (vminel); megmutat, bebizonyít
archivárius = levéltáros, irattáros
argumentum = bizonyító ok, érv, következtetés
attractus = kivonat (anyakönyvi)
auctio = ráadás, ráfizetés
authenticál- = hitelesít, megesket
catalogus = jegyzék
concurrentialis summa = hozzájárulási összeg
conditio = feltétel, állapot
confirmál- = megerősít
connectál- = összeköt
connexió = személyi kapcsolat, egyéni összeköttetés, befolyás
contentál- = kielégít
contractus = szerződés, egyezség
convincál- = rá-, bebizonyít; (perben) elmarasztal, elítél
copia = másolat
coram me = előttem, jelenlétemben
datál- = keltez
decembris = december
declarál- = kinyilvánít, megmagyaráz
deducal- = ajánl, ajánlással lát el
deputatio = küldöttség, bizottság
die = nap
distingvál- = megkülönböztet

⁸⁹ Mivel a forrásokban szereplő latin szavak jelentős része többször is előfordul, fordításukat vagy magyarázatukat jobbnak láttuk a közleményünk végén, különálló szószedetben közölni. A szavakat igyekeztünk a hivatalos írásmód szerint megadni, a nagyon eltérő alakokat pedig zárójelbe tettük.

divisió = osztály, örökségfelosztás
documentum (*documentom*) = dokumentum, irat
donatarius = adományos (nemesek)
donatió = adomány
donationale privilegium = adományozott előjog
eductio = felemelés, kivezetés
effectivum possessorium = birtokosság foganatosítása
eminens = elsőrendű (nemesség)
et = és
etc. [et cetera] = stb. (és a többi)
etiam de praesenti = jelenleg is
expediál- = kiad (művet, ügyiratot), kibocsát, (ki)küld (levelet, követet), továbbít
expeditoria = végzés
ex usu nobilitatis = a nemesi használatból
fiscus = 1. kincstár; 2. a kincstárt képviselő ügyész
formale productionale institutum = hivatalos kibocsátó intézmény
forum contradictorium = az ellentmondók előtt
fundamentum (*fundamentom*) = alap
genealogia = leszármazás
genealogica tabella = leszármazási tábla
generalis = általános
gradualis = fokozatos
gradus = lépcsőfok
id est = azaz
impetrál- = kieszközöl, megnyer
impetratio = elnyerés
impetrator = javadalmazott, jutalmazott
improcessuál- = elvégez
in communi = közönségesen, egyetemlegesen
ingenieur = mérnök
in natura = természetben
in primo gradu legitimál- = első fokon törvényesít, igazol
inquisitio = vizsgálat
in specie = nevezetesen, különösen, részletesen, egyenként véve, kiváltképpen
instáns = kérelmező, folyamodó
instantia = kérés, kérvény, folyamodvány
instrumentum = bizonyítvány, oklevél
in subtractis = összefoglalva
in superpondium = ráadásul (nyomatékosság kedvéért)
insurgál- = nemesi felkelésben részt vesz
insurgens = nemesi felkelő
insurrectio = nemesi felkelés

insurrectionalis generalis cassa = a nemesi felkelés általános kasszája
intertentio = eltartás, a katonaság ellátása, élelmezés
intimál- = parancsol, utasít
intimatum = parancs
in toto vel in parte = egészben vagy részben
in usu nobilitatis = nemesi használatban
investigál- = (ki)nyomoz, kifürkész
investigáns deputatio = vizsgáló küldöttség
investigatio = nyomozás, vizsgálat
in via politica = politikai úton
ispotály = kórház
judiciaria commissio = bírósági végzés
juratus = hites
jurisdictio = joghatóság, bíraskodási hatalom
lajstrom = (név)jegyzék, lista
legitimál- = törvényesít, igazol
legitimatorius = törvényes
leváta = keresetlevél (a magyarországi jogban: „libellus actionalis”)
L. S. [locus sigillum] = pecsét helye
magistratuális fiscus = hatósági kincstár
magistratuális (ordinarius) fiscalis = hatósági (rendes) ügyész
matricularis attractus = anyakönyvi kivonat
matricularis extractus = anyakönyvi kivonat
meliorál- = jobbít, javít
m. k. = maga kezével
m. p./mp. [manu propria] = saját kezűleg
nobilis divisio = nemesi osztály, örökségfelosztás
notárius = jegyző
opinio = vélemény, vélekedés, nézet, hiedelem, gyanítás, várakozás
ordinarius = rendes, rend szerinti
originale documentum = eredeti irat
originális = eredeti(je)
palam et publice = nyíltan és nyilvánosan
paterno aviticum = ősi birtok
per extensum = teljes mivoltában
personalis praerogativa = személyenkénti kiváltság, előjog
portio = részbirtok
possessorium = birtokosság
posteritás = utódok, utókor
postulátum = kívánság, követelés
praerogativa = kiváltság, előjog

- praesentibus quietál-/recognoscál- = ezennel, jelen levele által elismer vagy bizonyít
- praetensio = követelés, követelmény, elbizakodottság
- praetextus = örv, ürügy
- privilegium = kiváltság(levél)
- próba = bizonyítás
- procedens = eljáró
- producál- = előad, bemutat
- producens = előadó, bemutató (személy)
- productio = alkotás, valamely eredmény (esetleg igazolás, bizonyíték, okirat) bemutatása
- productionális = igazoló (per)
- productum = alkotás, valamely eredmény (esetleg igazolás, bizonyíték, okirat) bemutatása
- pro fisco = a fiscusra (kincstárra) nézve
- pro futura cautela/cautione = előrelátó gondoskodásként, elővigyázatosságból, jövőbeli biztosítékul
- prot[h]ocolli extractus = jegyzőkönyvi kivonat
- prothocollum = jegyzőkönyv
- provocál- = felhív, felindít, ingerel, előidéz, hivatkozik
- P. S. [post scripta] = utóirat
- quarta puellaris = leánynegyed, az apai vagyonból a leányt örökségként megillető rész
- quietantia = elismervény, nyugta
- rata = rész, hányad
- ráta medietás = közös hányad
- ratificatio = megerősítés
- recognitionális = elismervény
- recognoscál- = elismer
- referál- = beszámol, jelent
- referens = előadó
- reflexió = tekintet valami iránt, észrevétel, válasz, méltatás
- refundál- = megtérít
- relatio = jelentés, beszámoló
- repartiál- = kivet, kioszt
- requisitio (*reaquisitio*) = kérés, megkeresés; kivizsgálás, nyomozás
- resideál- = székel, állandó lakhelyet tart fenn
- resolutio = elhatározás, határozat, végzés, válasz, parancs, szándék
- resolvál- = (el)határoz, elrendel, válaszol
- respective = illetve, vonatkozólag
- revisio = vizsgálat

roborál- = megerősít
sat. = s a többi
senator = tanácsúr, szenátor
sententia = ítélet
signatura = aláírás
simpla = egyedüli, szimpla
specificál- = meghatároz, részletez
statuál- = megállapít, ítélt
statutio = (birtokba való) beiktatás
statutionális = beiktató (okmány)
sub... = betű alatt *(általában utalás az A, B, C stb. betűkkel jelzett melléletekre)*
submittál- = alárendel
subscriptio = aláírás
subsidualis = segélyes
subsidium = segély
subsumál- = magába foglal
successor = utód, örökös
summa = összeg
testamentom = végrendelet, testamentum
testimoniális = bizonyáglevél
titulál- = címez, illendően megszólít
transmigratio = átköltözés
tránsumál- = átír (lemásol)
transumptum = átirat (másolat)
usu roborál- = használatban megerősít
usus = elévülés általi tulajdonszerzés
ut = mint
venditionális = eladási (levél)
via politica = politikai út
vidimál- = láttamoz
vinculáris poena = óvadéki büntetésben
vinculum (*vinculom*) = óvadék, biztosíték

IRODALOM

- BORDÁS 2008
Bordás László: Nagyszalonta város levéltárából és a szalontai várról. BLF, 2. (2008)
- CSATÁRY 1793
Sarkadi Csatáry Ferentz (német nyelvből fordította): Tizenhatodik Lajos, Frantzia ország szerentsétlen királya életének históriája. Bécs, 1793.
- CZIGÁNY 2006
Czigány István: Hajdútelepítések és a militarizált társadalom megerősödése a Tiszántúlon a 17. század első harmadában. SC, 1. (2006) 105–124.
- DANKÓ é. n.
Dankó Imre: Sarkad hajdúváros. In: Komoróczy György (szerk.): Tanulmányok Sarkad múltjából. Sarkad, é. n. 43–60.
- DANKÓ 1959
Dankó Imre: A körösköz-bihari hajdúság. GYEFMK, 8–9. (1959)
- DANKÓ 1967
Dankó Imre: A sarkadi hajdúság. BÉ, 2. (1967) 19–27.
- HAAN 1870
Haan Lajos: Békés Vármegye hajdana. II. kötet. Oklevéltári rész. Pest, 1870.
- HERPAY 1925
Herpay Gábor (összeáll.): Nemes családok Debrecenben. Debrecen, 1925.
- HERPAY 1926
Herpay Gábor (összeáll.): Nemes családok Hajdúvármegyében. Debrecen, 1926.
- HORÁNYI 1792
Horányi Elek: Nova Memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum. I. (A–C). Pest, 1792.
- KARÁCSONY 1896
Karácsoyi János: Békésvármegye története I–III. Gyula, 1896.
- LISKA 2002
Liska András: 17. századi aranypénzlelet Sarkadról. BMMK, 23. (2002) 219–233.
- MÁRKI 1877
Márki Sándor: Sarkad története. Nagyvárad, 1877.
- MÁRKI 1924
Márki Sándor: A sarkadi hajdúk. HK, 15. (1924) 33–59.
- NAGY 1858
Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal. III. Pest, 1858.
- NAGY–NYAKAS 2001
Nagy László – Nyakas Miklós: Hajdútisztesség tüköre. SOH, VII. (2001)

NYAKAS 2005

Nyakas Miklós: A bihari kishajdú városok története. [Bocskai-szabadságharc 400. évfordulója. V.] Debrecen, 2005.

NYAKAS 2006

Nyakas Miklós: A korponai kiváltságlevél hajdúkapitányai. In: Peter Kónya – Miroslav Lukáč (szerk.): A korponai országgyűlés 400. évfordulója. 1605–2005. Krupina, 2006. 65–73.

ROZVÁNY 1870

Rozvány György: Nagyszalonta mezőváros történelme. Gyula, 1870.

SERES 2008

Seres István: A kurucok téli szállásai Geszt, Körösnagyharsány és Mezőgyán térségében. (1674–1685). BMMK, 32. (2008) 145–194.

SZALÁRDY 1980

Szakály Ferenc (bev. tanulmányt és a jegyzeteket írta): Szalárdy János siralmas magyar krónikája. Budapest, 1980.

SZALAY-ORVOS 2007

Szalay Emőke, P. – Orvos Erzsébet, Szendiné (ford.): Debrecen város magisztrátusának jegyzőkönyvei 1610, 1618–1619. HBMLF 38. 2007.

SZATMÁRI 1997

Szatmári Imre: Késő középkori kályhacsempék a sarkadi várból. – Spätmittelalterliche Ofenkacheln aus der Burg von Sarkad. MFMÉ–StudArch, III. (1997) 415–441.

SZATMÁRI 1999

Szatmári Imre: A sarkadi vár középkori leletei. – Die mittelalterlichen Funde der Burg Sarkad. ComArchHung, 1999. 171–192.

SZINNYEI 1893

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. II. Budapest, 1893.

TSATÁRI 1749

Tsatári János: Magyarország históriájának rövid summája, melyet hazájához való szeretetéből írt. Halle, 1749.

Documents of the Csátáry Family in Sarkad

- István Seres -

Resume

The members of the Csátáry family were prominent figures of the Heyduck era of the Town of Sarkad. Two of them: elder and younger János Csátáry were captains for a long time in the town. Despite that, our knowledge of the life and the operation of the Csátáry family is scarce and their biographical data have not been fully clarified either. Csátáry the elder was a Heyduck captain at the time of the Long War in Sarkad and it seems that Csátáry the younger fell on 22 November 1659 in the battle of Zajkán. With the fall of II. György Rákóczi, Sarkad ceased to be an advanced garrison of Nagyvárad Castle. Consequently, together with several local families, the Csátárys also had to escape. Their inheritors, however, in the course of the 18th century, played ever increasingly important roles in the social and administrative life of Debrecen: local jurors, senators and mayors. In 1823, three members of the family, who had emigrated to Máramaros and Ugocsa counties, requested the recognition of their ancient nobility and they subsequently submitted several relevant old family documents. The file of the authentication procedure contains 28 documents, some of which may be related to the two Csátárys, who were captains in Sarkad, and their children. The documents found in Debrecen are well completed by a file containing 14 original authentication documents which can be found in the archives of the Kolozs Monastery Convent. Thus, two complementary source groups form the bases of our present study. The history of the Sarkad Heyducks is significantly enriched by our data and, last but not least, they substantially complete the biographical data of the two Csátárys.

Seres István

E-mail: istvan.seres@gmail.com